

LİMİTED ŞİRKETLERDE ÇIKMA, ÇIKARMA VE AYRILMA AKÇESİ

Burçak TATLI*

Öz

Türk Ticaret Kanunu'nun 573 vd. maddelerinde düzenlenen limited şirketler, sermaye şirketi olarak tanımlanmakla birlikte şahıs şirketlerine has özellikler de barındırmaktadır. Bu anlamda, ortakların ortaklıktan çıkma ve çıkarılma halleri, ortak sıfatının sona ermesi neticesinde ayrılan ortağa ödenmesi gereken ayrılma akçesi kanun koyucu tarafından Kanun kapsamı içerisine dâhil edilmiştir. 6102 s. TTK, eski TTK hükümlerine kıyasla ayrılma akçesini daha kapsamlı bir şekilde düzenlemiştir. Bu anlamda, ayrılma akçesi için kullanılabilir kaynaklar emredici bir hükümle Kanun içine dâhil edilmiş ve ayrılma akçesinin muacceliyeti hüküm altına alınmıştır. Bu düzenlemeyle, hem ayrılma akçesinin ödenmesine ilişkin belirsizliklerin ortadan kaldırılması hem de ayrılan ortak ile ortaklık ve ortaklık alacaklıları arasında menfaat dengesi kurulması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın amacı, taraflar arasında menfaat dengesinin mevcut olup olmadığını incelemek ve ayrılma akçesinin muacceliyet tarihine belirginlik kazandırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Limited şirket, çıkma, çıkarma, ayrılma akçesi, ayrılma akçesinin muacceliyeti.

RESIGNATION, EXCLUSION FROM LIMITED LIABILITY COMPANIES AND FINANCIAL SETTLEMENT

Abstract

Although limited liability companies that are regulated under Turkish Commercial Code are defined as capital companies, they have also characteristics specific to private companies. In this sense, the resignation of a partner and exclusion a partner from the partnership and the financial settlement that has to be paid as compensation are included within the scope of the Code. With the legislation of TCC

* **Dr. Öğr. Üyesi**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD/ANKARA e-posta: burcaktatli@gmail.com , burcak.tatli@hbv.edu.tr

** Bu makale, 19.04.2019 tarihinde Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu'nda tebliğ olarak sunulmuştur.

Orcid ID: 0000-0002-4531-0147

DOI : 10.34246/ahbvuhfd.871075

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih : 23/09/2020

Yayınlanmasının Uygun Görüldüğü Tarih: 06/01/2021

no. 6102, the sources which could be used for the payment of this compensation are regulated more widely to comparison the previous Commercial Code. The aim to be achieved by the Code no. 6102 is to balance the interests of the partner who resigns or is excluded, the partnership and the creditors. Another novelty of the Code no. 6102 is that the due date of the financial settlement is set according to the preferred source. The aim of this study is to examine if the goal to build a balance between the interests of the parties has been achieved as well as to clarify the due date of the financial settlement regarding the fund used for the payment.

Keywords: *Limited liability companies, resignation, exclusion, financial settlement, the due date for the compensation*

GİRİŞ

Limited şirketlerde ortakların ortaklıktan ayrılmaları, 6102 s. Türk Ticaret Kanunu'nun 638 ve 640. maddelerinde çıkma ve çıkarılma başlığı altında düzenlenmiştir. Çıkma ve çıkarılmanın sonuçlarından biri olan ayrılma akçesi ise 641 ve 642. maddelerde yer almaktadır. 6762 s. eski TTK'da ise çıkma, çıkarma ve ayrılma akçesi tek bir maddede düzenlenmekteydi. 6762 s. Kanunun 551. maddesine göre, şirket sözleşmesinde çıkma hakkı düzenlenebilir, haklı nedenle çıkma veya çıkarma davası açılabilirdi. Ayrıca madde sınırlı bir şekilde de olsa ayrılma akçesinin ödenmesine yer verilmekteydi, fakat özellikle ayrılma akçesinin muaccel olması ve ayrılma akçesinin ödenmesi için kullanılacak kaynaklara ilişkin ayrıntılı bir düzenleme yer almamaktaydı. Bu anlamda, 6102 s. TTK ile çıkma, çıkarma ve ayrılma akçesiyle ilgili daha kapsamlı düzenlemelerin, mehzaz Kanun hükümleri olan İsviçre Borçlar Kanunu'nun 822 ila 825a maddeleri dikkate alınarak, hayata geçirildiği söylenebilir.

İsvBK'nın ilgili hükümleri, ayrılan ortak ile ortaklık ve ortaklık alacaklılarının menfaatlerini dengeleme sistematiği üzerine oturtulmuştur¹. Zira sermaye şirketi olan limited şirketlerde, sermaye karşılığı olarak ortaya çıkan ayrılma akçesinin ödenmesi, özellikle alacaklıların tek güvencesi olan sermayenin, dolayısıyla da alacaklıların korunması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu anlamda, ayrılma akçesinin ödenmesinde kullanılacak kaynakların belirlenmesi, ayrılma akçesinin muacceliyetinin düzenlenmiş olması ve ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmının akıbetine, özellikle faizsiz

¹ Hans Rudolf Trüb, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister Und Wertpapiere – Bucheffektengesetz Art. 772-1186 OR Und BEG, 2016, s. 238.

bir alacak olmasına, ilişkin düzenlemeler şirketi ve alacaklılarını koruma amacının somutlaşmış örnekleri olarak sayılabilir. Buna karşılık olarak, ayrılma akçesinin gerçek değere göre belirlenmesine ilişkin düzenleme, ayrılma akçesinin belirlenmesinde mahkemenin ve kullanılacak kaynakların tespitinde işlem denetçisinin rollerinin belirlenmiş olması, özellikle ayrılan ortağın denetim ve kontrol araçlarına sahip olması menfaat dengesinin sağlanmasının amaç edildiğinin göstergesidir.

6102 s. TTK ile getirilen yeniliklerle kanun koyucunun muradının taraflar arasındaki menfaati sağlamak olduğu ifade edilmekle birlikte², bu dengenin gerçekten kurulabiliyor olmasına şüpheyle bakmak gerekmektedir. Bu şüphenin temelinde, ayrılma akçesinin bedeline ilişkin olarak verilen ilk derece mahkemesi kararının kesin karar olarak belirtilmesi, kullanılabilir öz kaynakların mevcut olup olmadığının tespitinin müdürlere bırakılması ve ayrılma akçesinin kısmen ifası halinde ayrılan ortağa haklarını koruyucu tedbirleri talep etme hakkının sağlanmamış olması yatmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı TTK'nın ayrılma akçesine ilişkin olarak düzenlenen maddelerinin gerçekten taraf menfaatlerini dengeleyip dengelemediğini incelemek ve ayrılma akçesinin muacceliyetine ilişkin belirginlik sağlamaktır. Bu amaca uygun olarak bu çalışma, öncelikle limited şirketlerde çıkma ve çıkarma müesseselerini incelemiş, sonrasında ayrılma akçesinin gerçek değeri, muacceliyeti, ayrılan ortağın kullanabileceği koruyucu tedbirleri ve en nihayetinde ayrılma akçesinde faiz konularını ele almıştır.

I. LİMİTED ORTAKLIKLAR VE GENEL ÖZELLİKLERİ

Limited ortaklıklar, gerçek ya da tüzel kişiler tarafından ticaret unvanı altında tüzel kişiliği haiz olarak kurulan oluşumlardır. Limited ortaklıkların sermayesi bellidir ve bu sermaye ortakların sahip olduğu esas sermaye paylarının toplamından oluşmaktadır. Ortaklar, ortaklık borçlarından sorumlu değildir, ortakların sorumlulukları taahhüt ettikleri esas sermaye payları ve şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinden ibarettir³. Limited ortaklıkların kurulabilmesi için Kanunda belirtilen asgari sermaye miktarına sahip olmaları gerekmektedir⁴. Kanun koyucu tarafından sermaye şirketi olarak tanımlanan limited ortaklıklarda, ortaklık tüzel

² TTK 642. madde gerekçesi.

³ TTK m. 573/2 ile limited şirketlerde anonim şirketlerde benimsenin tek borç ilkesinin (m. 480/1) esnetildiği ifade edilebilir.

⁴ TTK'nın 580. maddesine göre bu limit 10.000-TL'dir.

kişiliğinin doğrudan ve birinci dereceden alacaklılara karşı sorumlu olması⁵, sermayesinin korunması ilkesinin önemini arttırmaktadır. Zira alacaklıların tek güvencesi ortaklık sermayesidir⁶. Bu nedenle, sermayenin ve dolayısıyla alacaklıların korunmasını sağlayacak pek çok düzenleme Kanun kapsamı içerisinde yer almaktadır⁷.

Limited ortaklıkların sermaye şirketi olmakla birlikte, şahıs şirketlerine benzer özelliklere de sahip olduklarını belirtmek gerekir. Örneğin, sadakat ve sır saklama yükümlülüğü, ortaklara ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri getirilebilmesi, ortaklık payının devrinin sınırlandırılmasına ilişkin düzenlemeler, payların borsada işlem görmemesi gibi hususlar şahıs şirketlerinin sahip olduğu özellikler arasında sayılabilir. Limited ortaklıkların sermaye şirketleri ile şahıs şirketleri arasında melez bir yapıya sahip olması, bu ortaklıklarda, anonim şirketlere göre, ortakların kişisel özelliklerinin ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, limited ortaklıklara has unsurların ortaklıktan çıkma, çıkarma ve ayrılma akçesinin belirlenip ödenmesine ilişkin düzenlemelere şekil verdiği söylenebilir.

II. LİMİTED ORTAKLIKLARDA ORTAKLIK SIFATININ SONA ERMESİ

Limited ortaklıklarda ortaklık sıfatının sona ermesi çeşitli şekillerde gerçekleşebilir. Ortaklık payının ortaklara veya üçüncü kişilere devri⁸, miras yoluyla intikali, eşler arasında mal rejimi neticesinde veya icra yoluyla geçişi⁹, haklı nedenle fesih davası açan ortağın mahkeme tarafından şirketten çıkarılmasına karar verilmesi¹⁰ gibi haller ortaklık sıfatının sona ermesine neden olabilir. Bunların dışında, özellikle ayrılma akçesinin muacceliyeti

⁵ Ersin Çamoğlu, “İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri”, 1973, XXXVIII (1-4), İÜHFİM, s. 515.

⁶ Ortakların sorumlulukları şirkete karşı ve taahhüt ettikleri esas sermaye payı kadardır. Ortakların söz konusu borçlarını ifa etmemeleri halinde dava ve takipleri başlatma şirket tüzel kişiliği tarafından gerçekleştirilecektir. Dolayısıyla ortaklık alacaklılarının ortağın borcunu ifa etmese dahi ortak aleyhine başvurabileceği hukuki bir yol mevcut değildir.

⁷ En az sermaye tutarı (m. 580), aynı sermaye (m. 581), kâr payı ve yedek akçeler (m. 608), faiz yasağı ve hazırlık dönemi faizi (m. 609), haksız alınan kâr paylarının geri verilmesi (m. 611), şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisabı (m. 612) ile ilgili düzenlemeler örnek olarak sayılabilir.

⁸ TTK m. 595.

⁹ TTK m. 596.

¹⁰ TTK m. 636/3.

açısından önem kazanan ortaklık sıfatının kaybı halleri çıkma ve çıkarma halleridir¹¹.

A. ÇIKMA VE ÇIKMAYA KATILMA

Çıkma, limited şirket ortağının, ortaklıktan çıkma isteğini iradi olarak ileri sürmesidir. Bu irade beyanı ile ortak, ortaklıktan çıkıp ortaklık sıfatını kaybetmektedir. Çıkma iradesinin kullanılması dışında, ortaklık payının üçüncü kişiye devri de aynı sonucu doğurmaktadır. Ancak, limited ortaklıklarda pay devri yasaklanmış olabilir veya genel kurul pay devrini onaylamayabilir¹². Dolayısıyla pay devrinin gerçekleştirilemeyeceği hallerde ortağın başvurabileceği yol çıkma hakkının kullanılması olacaktır.

Çıkma hakkı TTK'nın 638. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, ortak, şirket sözleşmesinde yer bulan çıkma hakkını kullanarak veya haklı sebeplerin ileri sürülmesi suretiyle mahkeme kararına binaen ortaklık sıfatının sona erdirilmesini sağlayabilir. Başka bir deyişle çıkma, sözleşmeden doğan bir hakkın kullanılması veya mahkeme kararı ile doğabilir.

1. Sözleşmeden Doğan Çıkma Hakkı

Şirket sözleşmesi, ortakların çıkma hakkını kullanarak ortaklıktan ayrılmalarını düzenleyebilir¹³. Çıkma hakkı kuruluş sözleşmesinde düzenlenebileceği gibi, daha sonra şirket sözleşmesi değişikliği yoluyla sözleşmeye eklenebilir¹⁴. Önemli olan çıkma hakkının şirket sözleşmesinde

¹¹ Ayrılma akçesi sadece limited ortaklıklarda çıkma ve çıkarma halleri için öngörülen bir müessese değildir. Birleşme (m. 140, 141), hâkimiyetin hukuka aykırı kullanılması (m. 202), anonim şirketlerde haklı nedenle fesih (m. 531) hallerinde de ayrılma akçesi ödenmesi düzenlenmektedir. Bkz. Bilge Develi, "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi", 2013, XVII (1-2), GÜHFD, s. 444.

¹² TTK m. 595/2. Ortaklık payının devrinin herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin genel kurul tarafından reddedilmesi mümkündür. Dolayısıyla payın devri yasaklanmasa bile fiili olarak devrin gerçekleşmesi mümkün kılınmayabilir. Bu halde, ortağın haklı nedenle şirketten çıkma hakkı saklı tutulmuştur (TTK m. 595/5). Halit Aker, "Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler", 2016, XXXII (1), BATİDER, s. 66.

¹³ Bu hakkın şirket sözleşmesinde ne şekilde oluşturulacağına dair Kanunda bir açıklama yer almamaktadır. Kanun, salt hakkın kullanımının koşula bağlı veya bağlı olmaksızın kullanılabileceğini belirtmektedir. Nihat Taşdelen, Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma Ve Fesih, Yetkin Yayınları, 2012, s.176.

¹⁴ Çıkma hakkının sözleşme değişikliği ile getirilmesi konusunda ortaya çıkabilecek problemlere ilişkin olarak bkz. Taşdelen, s. 177; Oruç Hami Şener, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 876.

düzenlenmiş olmasıdır. Zira bu hakkın dayanağı ilgili şirket sözleşme hükmünün varlığıdır. TTK'nın 577. maddesinin birinci fıkrasının (k) bendi çıkmanın sözleşmede belirtilmesi halinde bağlayıcı bir etki doğuracağını göstermektedir¹⁵.

Çıkma hakkı herhangi bir koşula bağlanmaksızın kullanılabilmesi gibi, hakkın kullanımı emredici kurallara ve ahlaka aykırı olmamak kaydıyla bir takım koşulların gerçekleşmesi esasına da bağlanabilir. İlk halde çıkma hakkının mutlak olarak ortağın isteğine bırakılması¹⁶, ikinci halde ise koşulların gerçekleşmesine bağlı olarak bir hakkın doğması ve kullanılması söz konusu olacaktır. Koşul, şekle ilişkin olabileceği gibi bir takım olguların gerçekleşmesine ilişkin de olabilir¹⁷. Koşulların objektif şekilde değerlendirilebilir veya denetlenebilir olması gerekmektedir¹⁸. Böylece çıkma hakkını kullanacak ortağın koşulların oluştuğunu belirtmesi açısından kolaylık sağlanmış olacaktır. Koşulların oluşup oluşmadığına dair ihtilaflara ilişkin taraflar dava yoluna başvurabilir¹⁹.

Sözleşmede belirtilen çıkma hakkının kullanılması için, çıkmak isteyen ortağın, ortaklığa yönelik olarak çıkma bildiriminde bulunması yeterlidir²⁰. Eğer çıkma hakkının kullanımı koşula bağlandıysa koşulun gerçekleşmiş olması aranmakla birlikte bu koşulun haklı neden teşkil etmesi gerekmez²¹.

¹⁵ Şener, s. 873.

¹⁶ Bu halde çıkma hakkının kullanılması için herhangi bir koşulun varlık kazanması şartı aranmamaktadır. Koşula bağlı olmaksızın çıkma hakkının düzenlenmesi limited ortaklığın varlığını tehlikeye düşürme ihtimalini ortaya çıkarmasından dolayı eleştirilmiştir. Özellikle büyük pay sahibinin ortaklıktan çıkması ortaklığın geleceğini tehlikeye düşürecek sonuçlar doğurabilir. İrfan Baştuğ, Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir, 1966, s. 32.

¹⁷ Örneğin, çıkma hakkının belirli süre ile sınırlandırılması veya hakkın kullanılmasından itibaren belirli bir süre sonra hüküm doğurması gibi koşullar öngörülebilir. Ayrıca yaş, ortaklık süresi, yabancılik unsuru, oturma izninin kaybı, ortaklık yapısının değişmesi gibi olgular çıkma hakkının kullanılmasına ilişkin koşullar olarak belirlenebilir. Bünyamin Gürpınar, "Limited Şirkette Çıkma ve Çıkmaya Katılma", 2016, XX(2), GÜHFD, s. 83-84; Taşdelen, s. 175-179; Aker, s. 82.

¹⁸ Aker, s. 82.

¹⁹ Şener, s. 878.

²⁰ Kanun koyucu çıkma hakkının kullanılmasında şekil şartı öngörmemiştir. Bununla birlikte şirket sözleşmesinde bu hakkın kullanılması yazılı bildirim yapılmasına bağlanabilir. Bu halde, sözleşmede belirtilen şekil şartına uygun hareket edilmesi gerekmektedir. Şener, s. 878; Gürpınar, s. 84.

²¹ Hanife Dirikkan, Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Yetkin Yayınları, 2005, s. 33.

Ortak, koşulların oluşmasını takiben irade beyanını iletmek suretiyle şirketten çıkmış olur. Çıkma hakkı yenilik doğurucu bir hak olduğundan irade beyanının ortaklığa ulaşmasıyla birlikte hüküm ve sonuç doğacaktır²². Dolayısıyla, çıkma iradesinin muhatabı ortaklık tüzel kişiliğidir. Çıkma beyanının iletilmesi herhangi bir şekle tabi olmadığı gibi²³, çıkma beyanının sonuç doğurması ortaklık yönetiminin kabulüne bağlı değildir²⁴. Ortaklığın, çıkma iradesinin sonuç doğurmasına etkisi yoktur. Bununla birlikte, sözleşmeden doğan çıkma hakkı bir takım koşullara bağlanmışsa, bu koşulların oluşup oluşmadığına dair taraflar arasında uyuşmazlık doğabilir. Bu halde taraflardan biri uyuşmazlığı mahkemeye taşıyabilecektir. Bu halde mahkeme koşulun oluşup oluşmadığını karara bağlayacaktır²⁵.

2. Mahkeme Yoluyla Çıkma Hakkı

6102 s. TTK'nın 638. maddesinin ikinci fıkrasına göre, her ortak, haklı nedenlerin varlığında şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava yoluna başvurabilir. Bu hüküm ile sağlanan hak mutlaktır ve şirket sözleşmesi ile kaldırılması veya zorlaştırılması söz konusu olamaz²⁶. Ortaklar açısından haklı bir neden doğması halinde, ortaklar ortaklıktan çıkma kararı verilmesi için dava yoluna gidebileceklerdir. Burada sözü edilen haklı nedenin kusura dayalı olması şartı aranmaz; ancak çıkma talebini ileri süren ortağın kusuruyla oluşmamış bir haklı neden olması gerekir²⁷. Aksi halde, TMK m.2'ye aykırılık doğuracaktır.

Haklı sebep, *'ortaklık ilişkisinin çekilmez hale gelmesine'*²⁸ veya *'ortak açısından dürüstlük kuralına göre bu ilişkinin devam ettirilmesinin*

²² Çıkma beyanını almaya yetkili kişi müdür veya müdürlerdir. Şener, s. 877- 917; Taşdelen, s. 227; Reha Poroy / Ünal Tekinalp / Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, 2019, N.1675e; Esra Cenççi, “Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağın Ayrılma Akçesinin Ödenmesi”, 2018, 4 (1), Ankara Barosu Dergisi, s. 8 <<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2018-4/1.pdf>> Erişim Tarihi 13.01.2020.

²³ Pulaşlı'ya göre, şekil şartı öngörülmemiş olsa bile ispat kolaylığı açısından bildirim yazılı ve bir nüshasının şirket tarafından alındığını gösteren bir belge ile yapılması yerinde olacaktır. Hasan Pulaşlı, 6102 s. Türk Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, Adalet Yayınevi, 2011, s. 2064.

²⁴ Hakkın kullanılması için şirket sözleşmesinde belirtilmesi şartıyla genel kurul kararı gerekebilir. Taşdelen, s. 175-179; Aker, s. 82.

²⁵ Şener, s. 877-878.

²⁶ Şener, s. 879; Cenççi, s. 8; Pulaşlı, s. 2065.

²⁷ Şener, s. 886; Baştuğ, s. 48; Dirikkan, s. 45; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1675o.

²⁸ Ersin Çamoğlu, Kollektif Ortağın Haklı Nedenle Feshi ve Ortağın Haklı Sebepçe Çıkarılması, Vedat Kitapçılık, 2008, s. 55.

*imkânsız hale gelmesine*²⁹ neden olan sebeplerin varlık kazanmasıdır. Ortaklar arasındaki husumet³⁰, aile birliğinin ortadan kalkması³¹, şirketin iyi yönetilmemesi, müdürlerin görevini kötüye kullanması veya haksız kazanç elde etmesi, şirketin amacının gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesi, ortakların dışlanması ve şirket işleyişi ile ilgili bilgi verilmemesi³² gibi gerekçeler öğreti ve yargı kararlarında haklı sebep olarak değerlendirilmiştir. Bunların dışında, 595. maddenin beşinci fıkrasında, şirket sözleşmesinde devrin yasaklanması veya genel kurulun devri onaylamaması nedeniyle ortaklık payını devredemeyen ortağın, haklı sebeple şirketten çıkma hakkının saklı olacağı belirtilmektedir³³. Bu halde de ortak, mahkemeden ortaklıktan çıkmasının karara bağlanmasını talep edebilir.

Haklı sebeple çıkma talebi, ortaklıktan çıkmak isteyen ortak tarafından, ortaklık aleyhine³⁴, ortaklığın bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde ileri sürülmelidir³⁵. Haklı sebebin mevcut olduğunu gösteren ispat araçlarını mahkemeye sunma külfeti iddiada bulunan tarafa aittir³⁶. Haklı sebebin mevcudiyeti ve gerekçelerin haklı olup olmadığı mahkeme tarafından karara bağlanacaktır³⁷. Mahkeme kararının kesinleşmesiyle ortak, ortaklık sıfatını kaybedip ortaklıktan çıkmış olur³⁸.

²⁹ Halil Arslanlı / Hayri Domaniç, Ticaret Kanunu Şerhi Cilt III, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 736.

³⁰ Yargıtay 11. HD., E. 2002/162, K. 2002/3015, 02.04.2002 (www.kazanci.com.tr, erişim 14.04.2020).

³¹ Çok ortaklı, ortakların birbirlerini yakından tanımadığı, yönetimin bir ya da birkaç ortağa bırakıldığı, anonim şirketlere benzer yapıda kurulan ve işletilen limited şirketlerde şahsi sebeplerin haklı sebep olarak değerlendirilmeyeceği Baştuğ tarafından ileri sürülmüştür. Baştuğ, s. 49; Gürpınar, s. 87; Pulaşlı, s. 2066.

³² Yargıtay 11. HD., E. 2015/9114, K. 2016/6883, 22.06.2016; Yargıtay 11. HD., E. 2014/8798, K. 2014/14978, 01.10.2014 (www.kazanci.com.tr, erişim 14.04.2020).

Yargıtay bir kararında davanın ortaklara yöneltilmesi gerektiğini belirtmiştir (Yargıtay 11. HD., E. 3088, K. 5437, 07.07.1997). Ancak bu karar öğretide çokça eleştiriye maruz kalmıştır (www.kazanci.com.tr, erişim 14.04.2020).

³³ Gürpınar, s. 90-91; Abuzer Kendigelen, Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler, İlk Tespitler, On İki Levha Yayınları, 2012, s. 501.

³⁴ TTK m. 5 ve HMK m. 14.

³⁵ Şener, s. 881.

³⁶ Yargıtay 11. HD., E. 2015/9114, K. 2016/6883, 22.06.2016; Yargıtay 11. HD., E. 2019/2234, K. 2019/4569, 18.06.2019 (www.kazanci.com.tr, erişim 14.08.2020).

³⁷ Aker, s. 85; Taşdelen, s. 181; Yargıtay 11. HD., E. 2019/2234, K. 2019/4569, 18.06.2019 (www.kazanci.com.tr, erişim 14.04.2020).

³⁸ Şener, s. 917; Taşdelen s. 217; Cenkçi, s. 8; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1675.

3. Çıkmaya Katılma

TTK'nın 639. maddesi 'çıkma katılma' başlığı altında, şirket ortaklarından birinin şirketten çıkmasını takiben diğer ortakların da kendileri için çıkma koşullarının oluşması halinde çıkma katılabileceğini, böyle bir halde çıkan tüm ortakların esas sermaye payları ile orantılı olarak eşit işleme tabi tutulacaklarını düzenlemektedir. Çıkma katılma hakkı, çıkma katılmak isteyen ortak açısından sözleşmede belirtilen çıkma şartlarının olgunlaşması³⁹ veya haklı sebeplerin vuku bulması halinde ileri sürülebilir. Başka bir deyişle, çıkma katılmak isteyen ortağın sözleşmeden doğan çıkma hakkını kullanma veya haklı sebeplerin varlığı gerekçesiyle mahkeme kararıyla ortaklıktan çıkma olanağının bulunması gerekir. Dolayısıyla kanaatimizce, çıkma katılma, sözleşmeden doğan çıkma veya mahkeme kararıyla çıkma hakkına alternatif olarak oluşturulmuş bir müessese değildir. Burada sadece kendisi için de çıkma koşulları oluşan ortağın kendisinden önce çıkma müessesini çalıştıran ortağa katılması durumu söz konusudur.

639. maddenin ikinci fıkrasının a bendinde yer alan ifade ve hükmün gerekçesi öğretide farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Gürpınar, Pulaşlı ve Yıldız'a göre, sözleşmede birden fazla koşul öngörülmüşse, çıkma katılabilmek için, çıkan ortak için oluşan koşulun çıkma katılacak ortak için de oluşması gerekir. Sözleşmede belirtilen başka bir koşul oluşmuş ise çıkma katılma söz konusu olamaz⁴⁰. Şener ve Şahin'e göre ise, sözleşmeden doğan çıkma hakkına başvurulması halinde ortaklar açısından oluşan koşul aynı olmak zorunda değildir⁴¹. Bu halde, sözleşmede belirtilen X sebebine binaen çıkma hakkını kullanan ortağa, Y sebebine binaen çıkma hakkını kullanacak ortak katılabilir. Yazarların dayanağı mehaz İsvBK m. 822a ve çıkma hakkını kullanan ortaklara eşit işlem yapılması gerekliliğidir. Zira Kanun hükmünün amacı çıkma hakkını

³⁹ 639. maddenin ikinci fıkrasının a bendinin lafzından, sözleşmeden doğan çıkma hakkının kullanılabilmesi için sözleşmede belirlenen şartların haklı sebep oluşturması gerektiği anlamı çıkmaktadır. Oysaki 638. maddenin birinci fıkrasında belirtildiği ve yukarıda tartışıldığı gibi sözleşmede çıkma şartı olarak belirtilen hususlar haklı sebep oluşturmak zorunda değildir. Bu sebeplerden birinin oluşması sözleşmeden doğan çıkma hakkının kullanılabilmesi için yeterli olacaktır. Bkz. Şener, s. 894-895.

⁴⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1675y; Gürpınar, s. 92; Pulaşlı, s. 2067-2068; Şükrü Yıldız, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler Hukuku, Arıkan, 2007, s. 158.

⁴¹ Şener, s. 893-896; Ayşe Şahin, "Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması Ve Çıkarılması", Marmara Üniversitesi Hukuku Fakültesi Dergisi Özel Sayısı, 2012, s. 854 <Http://Dspace.Marmara.Edu.Tr/Handle/11424/2140> Erişim Tarihi 05.02.2020.

kullanabilecek ortakların ayrılma akçesinin hesaplanması ve ödenmesi sürecinde eşit bir işleme tabi tutulmalarının sağlanmasıdır⁴². Kanaatimizce, kanun koyucunun amacının eşit işlem ilkesinin sağlanması olduğu göz önüne alındığında, ikinci görüşün uygulama alanı bulması gerektiği ileri sürülebilir.

Çıkmaya katılmanın gerçekleşebilmesi için, bir ortak tarafından sözleşmeden doğan çıkma hakkının kullanıldığı veya haklı sebeple çıkma davası açıldığı müdür tarafından diğer ortaklara vakit kaybedilmeden bildirilmesi gerekir. Çıkmaya katılacak ortağın, aldığı bildirimden itibaren bir ay içerisinde çıkmaya katılma iradesini beyan etmesi veya önceki tarihli davaya katılması gerekir⁴³. Buradaki bir aylık süre hak düşürücü süredir⁴⁴. Bir ayın geçmesi halinde ortak çıkmaya katılamaz, ancak şartlar mevcut ise önceki tarihli çıkmadan bağımsız olarak çıkma hakkını kullanabilir.

Çıkmaya katılma hükmünün amacı, ortaklıktan ayrılan ortaklar arasında ayrılma akçesinin ödenmesi açısından hakkaniyete aykırı bir uygulamanın doğmasının önüne geçmektir⁴⁵. İlgili hüküm gereği, çıkan ve çıkmaya katılan ortaklar esas sermaye payları ile orantılı olmak üzere ayrılma akçesine sahip olacaklardır. Böylece ortaklar arasında eşit işlem ilkesi hayata geçirilmiş olacaktır. Ayrıca, bir aylık süre içerisinde ortaklıktan ayrılan ortak sayısı netleşeceği için, şirketin ayrılma akçesi ödemesini göz önünde bulundurarak mali planlama içerisine girmesi sağlanmış olacaktır⁴⁶.

B. ÇIKARMA

TTK'nın 640. maddesi, bir ortağın şirket sözleşmesinde belirtilen koşulların oluşması halinde genel kurul kararı ile ortaklıktan çıkarılabileceğini

⁴² Rino Siffers / Marc Fisher / Martin Petrin, GmbH-Recht – Revidiertes Recht Der Gesellschaft Mit Beschränkter Haftung (Art. 772-827 OR), 2008, s. 331; Hans Rudolf Trüeb, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister Und Wertpapiere – Bucheffektengesetz Art. 772-1186 OR Und BEG, 2016, s. 231-232.

⁴³ Kanunun lafzında geçen 'çıkma davasına katılmak' ibaresinin usul hukuku temelinde yorumlanması gerektiği Poroy/Tekinalp/Çamoğlu tarafından ileri sürülmüştür. Buna göre, 'çıkma davasına katılmak' ibaresinden anlaşılması gereken, i) mevcut bir çıkma davasına başka ortakların asli müdahil olarak katılabileceği; ii) haklı sebebe dayalı olarak farklı ortaklarca açılmış çıkma davalarının, hâkim tarafından, davalar arasındaki ilişkinin araştırılmasına gerek olmaksızın davaların birleştirilebileceğine karar verilebilmesidir. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1675u.

⁴⁴ Soner Altaş, Türk Ticaret Kanununa göre Limited Şirketler, 8. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 330.

⁴⁵ Siffers/Fisher/Petrin, s. 331; Trüeb, s. 231-232.

⁴⁶ Ünal Tekinalp, "Çıkmaya Katılma", Arslanlı Bilim Arşivi, s. 2-3 <www.arslanlibilimarsivi.com> Erişim Tarihi 25.04.2020.

belirtmektedir; ayrıca, aynı maddenin üçüncü fıkrası, haklı sebebe dayanılarak mahkeme kararı ile bir ortağın ortaklıktan çıkarılmasını düzenlemektedir. Başka bir deyişle, sözleşmede belirtilen sebeplerin oluşması halinde genel kurul kararıyla veya haklı nedenlerin oluşması halinde mahkeme kararıyla ortak ortaklıktan çıkarılabilir.

1. Sözleşmeden Doğan Çıkarma

TTK'nın 640. maddesinin birinci fıkrasına göre, şirket sözleşmesinde ortağın genel kurul kararı ile şirketten çıkarılabileceği sebepler öngörülebilir. Buna göre, kuruluş aşamasında ya da daha sonra sözleşmede yapılacak bir değişiklikle⁴⁷ şirket sözleşmesinde belirli sebeplerin gerçekleşmesi halinde ortakların genel kurul kararıyla şirketten çıkarılabilecekleri düzenlenebilir⁴⁸. Böylece, şirket açısından önemli kabul edilen noktaların sözleşmede vurgulanması; ortak açısından da hukuki güvenliğin sağlanması söz konusu olacaktır⁴⁹. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, sözleşmede belirlenen sebeplerin açık bir şekilde kaleme alınmasıdır. Yeterince açık yazılmayan haller veya muğlak ifadeler hakkın kötüye kullanılmasına neden olabilir. Bu nedenle açık olmayan sözleşme hükümlerinin dar yorumlanması gerekir⁵⁰.

Sözleşmede belirtilen sebeplerden birinin gerçekleşmesi halinde ortaklardan birinin şirketten çıkarılabilmesi için genel kurul kararı alınması gerekir. Ayrıca karar ortağa noter aracılığıyla bildirilmelidir. Kararın bildirilmesinden itibaren üç ay içinde çıkarılan ortak iptal davası açabilir. Üç aylık süre hak düşürücü süredir, dolayısıyla sürenin dolmasıyla iptal davası açılmayacak ve çıkarma kararı kesinleşmiş olacaktır⁵¹.

Sözleşmede sayılan sebeplerin haklı neden oluşturması zorunluluğu söz konusu değildir. Bu anlamda, genel kurulun aldığı çıkarma kararına ilişkin

⁴⁷ TTK'nın 621. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, bir ortağın şirketten çıkarılma sebeplerinin sonradan şirket sözleşmesine konulabilmesine dair sözleşme değişikliği, şirket sermayesini temsil eden tüm ortakların genel kurul toplantısında oy birliği ile karar almasıyla mümkündür.

⁴⁸ Sözleşmeden doğan çıkma hakkından farklı olarak burada çıkarma sebeplerinin sözleşmede belirtilmesi gerekir. Hem maddenin lafzı hem de 577. maddenin birinci fıkrasının (I) bendi dikkate alındığında bu sonuca varmak mümkün olacaktır. Şirket sözleşmesinde çıkarmaya yönelik sebep öngörülmemiş ise ortaklık mahkeme yolu ile çıkarma müessesini işletebilir. Taşdelen, s. 216; Ayşe Şahin, "Yeni Türk Ticaret Kanununun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", Ersin Çamoğlu'na Armağan, Vedat Yayıncılık, 2013, s. 191.

⁴⁹ TTK 640. madde gerekçesi.

⁵⁰ Şener, s. 900.

⁵¹ Pulaşlı, s. 2072.

iptal davası açılması halinde, mahkeme sebeplerin haklı neden oluşturup oluşturmadığını değil, sözleşmede belirtilen koşulların oluşup oluşmadığını inceleyecektir⁵². Zira hükmün temelini, sebeplerin haklı neden oluşturması değil, ortaklar nezdinde şirketin devamı açısından önemli olarak kabul edilen sebeplerin tanımlanması oluşturmaktadır. Aynı şekilde mahkeme, söz konusu sebebin ortaklığın devamını etkiler nitelikte olup olmadığını inceleme yetkisine sahip değildir.

Sözleşmede belirtilen sebeplere bağlı olarak genel kurul kararıyla ortağın ortaklıktan çıkarılmasına ilişkin karar, kararın ortağa tebliği tarihinde hüküm doğurur⁵³. Başka bir deyişle, genel kurul kararının tebliği tarihi ortağın ortaklık sıfatını kaybettiği tarihtir. Bununla birlikte, açılan iptal davası sonucunda davacı ortağın talebi haklı görülür ise genel kurulun çıkarma kararı iptal edilir ve ortak ortaklıktan hiç çıkarılmamış gibi sonuç doğar. Ortağın talebi reddedilir, başka bir deyişle mahkeme genel kurul kararını iptal etmezse, ortak genel kurul kararının kendisine tebliğ edildiği tarihte şirketten çıkmış olur⁵⁴.

2. Mahkeme Kararıyla Çıkarma

Şirket sözleşmesinde belirtilen sebepler dışında, haklı nedenlerin oluşması halinde mahkeme kararıyla ortağın ortaklıktan çıkarılması 640. maddenin üçüncü fıkrası gereği mümkündür. Haklı nedenlerin oluşması halinde şirket çıkarma davası açıp bu durumun oluşmasına neden olan ortağın ortaklıktan çıkarılmasını sağlayabilir. Bu hüküm ile korunmak istenen varlık ortaklığın kendisidir. Zira ortaklığın devamlılığını tehlikeye düşüren haklı nedenlerin oluşmasına sebep olan ortak, genel kurul kararını⁵⁵ takiben açılacak bir dava ile ortaklıktan çıkarılabilecektir⁵⁶.

⁵² Pulaşlı, s. 2069; Gürpınar, s. 92.

⁵³ Şener, s. 917; Taşdelen, s. 217; Cenkçi, s. 8; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1675.

⁵⁴ Ersin Çamoğlu, "Limited Ortaklıktan Çıkarılma", 2014, XXX(5), BATİDER, s. 8.

⁵⁵ Genel kurul kararına ilişkin olarak iptal ya da butlan davası açılması konusunda kanunda herhangi bir sınırlama olmadığından ortağın haklı nedenle çıkarma davasının açılmasına ilişkin olarak alınan genel kurul kararı hakkında kararın iptali ya da butlanı davası açılabilir. Bu halde çıkarma davasında hâkim, genel kurul kararına ilişkin olarak açılmış olan davayı bekletici sorun olarak değerlendirmelidir. Bkz. Aker, s. 103.

⁵⁶ 616. maddenin birinci fıkrasının (h) bendi gereği bir ortağın şirketten çıkarılması için mahkemeden istemde bulunma yetkisi genel kurulun devredilmez yetkilerindedir. Bu nedenle açılacak olan çıkarma davası için genel kurul kararı alınması şarttır. Doktrinde iki ortaklı limited şirketlerde, ortakların eşit sermaye payına hâkim olması hallerinde gerekli ağırlaştırılmış nisabın sağlanamaması nedeniyle çıkarma davası açılmaması haline ilişkin olan tartışmalara rastlamak mümkündür. Bu halde genel kurul kararı aranmaksızın

Çıkarma davası, ortaklık tarafından çıkarılmak istenen ortak aleyhine, ortaklığın merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde açılmalıdır⁵⁷. Mahkeme kararıyla ortağın ortaklıktan çıkarılabilmesi için davacı tarafın haklı nedenleri iddia ve ispat etmesi gerekir. Mahkeme kararının kesinleşmesi ile çıkarma hüküm ve sonuçlarını doğurur⁵⁸.

Kanun koyucu haklı neden olarak kabul edilebilecek halleri saymamıştır. Ancak kollektif şirketlere ilişkin 245 ve 255. maddeler limited ortaklıklar açısından dikkate alınabilir⁵⁹. Genel olarak ifade etmek gerekirse, ortağın ortaklıktan çıkarılmasını adil veya hakkaniyete uygun gösteren nedenler haklı neden olarak kabul edilebilir⁶⁰. Başka bir ifadeyle, ortaklığın amacının gerçekleştirilmesini engelleyen veya diğer ortaklar açısından ortaklığa devam edilmesini katlanılmaz hale getiren ortak, mahkeme kararıyla ortaklıktan çıkarılabilir⁶¹. Haklı nedenler ortağın kişiliğinden kaynaklanabileceği gibi, ortağın tutum ve davranışları da haklı neden oluşturabilir⁶². Haklı neden her somut olaya göre ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Haklı nedenin oluşmasında ortağın kusuru bulunmak zorunda değildir⁶³. Bununla birlikte, kusurlu olarak haklı nedene sebep olan ortağın, aynı nedene

ortaklardan birinin çıkarma davası açabilmesi yönündeki görüşler için bkz. Aker, s. 104-107; Şener, s. 907.

⁵⁷ TTK m. 4 ve 5, HMK m. 14; Yargıtay 11. HD., E. 2016/1530, K. 2017/4591, 20.9.2017 (www.kazanci.com.tr, erişim 14.09.2020).

⁵⁸ Çamoğlu, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, s. 15; Şener, s. 917; Taşdelen, s. 217; Cenkçi, s. 8; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1675.

⁵⁹ Cenkçi, s. 9.

⁶⁰ Çamoğlu, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, s. 8.

⁶¹ Ayrıntılı örnekler için bkz. Aker, s. 99; Taşdelen, s. 224-226.

⁶² ‘Bir ortağın davranışları şirket faaliyetlerine sekte vuracak ve ızrar edecek ve karşılıklı güveni ortadan kaldıracak nitelikte ise ortağın objektif iyi niyet kurallarına göre ortaklıktan çıkarılmasına karar verilmesi gerekir.’ Yargıtay 11. HD., E. 2001/3297, K. 2001/5291, 11.6.2001; ‘Haklı sebep, kanunda tanımlanmamıştır. Somut olayın özelliğine göre hâkim haklı sebebin varlığını takdir edecektir. Haklı sebep, şirketin devam etmesini çekilmez bir hale getiren veya şirket ilişkisini sona erdirmeyi gerektiren herhangi bir olgudur. Objektif veya sübjektif bir neden olabilir. Bir ortağın haklı sebeplerle şirketin fesih ve tasfiyesini isteyebilmesi için fesih ve tasfiyeyi gerektiren olaylarda kendi kusurunun bulunmaması gerekmektedir’. Yargıtay 11. HD., E. 2012/9121, K. 2014/728, 14.01.2014 (www.kazanci.com.tr, erişim 14.08.2020).

⁶³ Örneğin sağlık problemleri nedeniyle yükümlülüklerini yerine getiremeyecek ortak kusuru olmaksızın haklı nedenlerle çıkarma davası açılmak suretiyle ortaklıktan çıkarılabilir. Yargıtay 11. HD., E.1915, K. 3246, 11.5.1998 (www.kazanci.com.tr, erişim 14.08.2020).

dayanarak, başka bir ortağın ortaklıktan çıkarılmasını talep etmesi dürüstlük kuralına aykırılık oluşturacaktır⁶⁴.

3. Çıkarma Kararlarında Genel Kurul Karar Nisapları

Ortağın, şirket sözleşmesinde belirtilen sebeplerin gerçekleşmesi gerekçesi ile ortaklıktan çıkarılabilmesi ve ortak hakkında haklı nedenle çıkarma davası açılabilmesi için alınacak genel kurul kararında, 621. maddenin birinci fıkrasının (h) bendi gereği, temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması gerekir. Çıkarılacak olan ortağın alınacak genel kurul kararında oy hakkına sahip olup olmayacağı öğretilde farklı şekilde yorumlanmaktadır.

Hakkında sözleşmeye veya haklı nedene dayanılarak çıkarma talebi bulunan ortağın, genel kurulda oy kullanma hakkının olduğunu ileri süren yazarlar⁶⁵ bu görüşlerini TTK'nın 619. maddesine dayandırmaktadır⁶⁶. Zira ilgili madde oy hakkından yoksunluk hallerini düzenlemektedir⁶⁷. Madde dikkate alındığında, sözleşmeye dayanan çıkarma hakkının kullanılması veya haklı nedenle çıkarma davası açılmasına ilişkin alınan genel kurul kararlarında, çıkarılan ortağın oy hakkı mevcut olmalıdır. İlgili ortağın genel kurulda oydan yoksun olacağını savunan yazarların⁶⁸ dayanağı ise Alman öğretisi⁶⁹ temelinde hiç kimsenin davasının hâkimi olamayacağı ilkesi ve anonim ortaklıklara ilişkin olarak TTK'nın 436. maddesinde oydan yoksunluk hallerinin daha geniş tanımlanmış olmasıdır. Dolayısıyla 436. maddenin

⁶⁴ Çamoğlu, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, s.12.

⁶⁵ Taşdelen, s. 222; Şener, s. 901; Şahin, Yeni Türk Ticaret Kanunu, s. 196; İsmail Kırcı / Murat Gürel, "Limited Şirket Ortağının Kendisini Çıkarmaya Yönelik Genel Kurul Kararının Alınmasında Oy Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu", BATİDER 60. Yıl Armağanı, 2015, s. 211-221.

⁶⁶ Mehaz İsvBK m. 823/2'ye göre, sözleşmeden doğan çıkarma hakkının kullanılması ve haklı nedenle çıkarma davasının açılması için gerekli olan genel kurul kararında ilgili ortağın oy hakkı bulunmaktadır. Trüeb s. 233; Siffers/Fischer/Petrin, s. 333.

⁶⁷ TTK m. 619' a göre; i) herhangi bir şekilde şirket yönetimine katılmış bulunanlar, müdürlerin ibralarına ilişkin kararlarda oy kullanamazlar, ii) şirketin kendi esas sermaye payını iktisabına ilişkin kararlarda, esas sermaye payını devreden ortak oy kullanamaz, iii) ortağın bağlılık yükümlüne veya rekabet yasağına aykırı faaliyetlerde bulunmasını onaylayan kararlarda ilgili ortak oy kullanamaz.

⁶⁸ Çamoğlu, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, s. 8; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1678c.

⁶⁹ Alman Limited Şirketler Kanunu'na göre (GmbHG § 47/4), aleyhine dava açılacak ortak, kendisi hakkında verilecek genel kurul kararında oy hakkına sahip değildir. Ayrıca bkz. 01.04.1953 t. Alman Federal Mahkemesi kararı (NJW 1953) için Kırcı/Gürel, s. 205.

kıyasen limited şirketler için de uygulanması gerektiği savunulmaktadır⁷⁰. Ayrıca, Çamoğlu'na göre, limited şirketler açısından TTK'nın kollektif şirketlere ilişkin 255. maddesine de başvurulabilir. İlgili hükme göre, bir ortağın kendisinden kaynaklanan sebeplerden dolayı şirketin feshi istenebilecekse, o ortağın şirketten çıkarılmasına ve şirketin devamına diğer ortaklarca karar verilebilir. Bu hükme binaen, Çamoğlu, limited şirketlerde de çıkarma veya haklı sebebe bağlı çıkarma davası açma kararlarında ilgili ortağın oy kullanmaması gerektiğini savunmaktadır⁷¹.

Bilgili ve Cengil'e göre⁷², 619. maddenin düzenlenmesinde kanun koyucunun amacı göz önünde bulundurularak, oydan yoksunluk halleri şirket sözleşmesinde belirtilmek suretiyle genişletilebilir. Bu halde, 619. madde kapsamına girmese bile oydan yoksunluk müessesesinin ruhuna uygun durumlarda da ortağın oydan yoksun bırakılması söz konusu olabilir. Bu durumlardan biri de hakkında çıkarma kararı veya haklı nedenle çıkarma davası açılması kararı verilecek ortağın oydan yoksun bırakılmasıdır. Kanaatimizce, söz konusu halde, özellikle çıkarılmak istenen ortağın ortak kalmak istemesi durumunda, ortak ile ortaklık menfaatlerinin çatıştığı çok açıktır. Yüksek

⁷⁰ Çamoğlu, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, s. 8; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1678c.

⁷¹ Çamoğlu, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, s. 8.

⁷² Yazarlara göre, oy hakkından yoksunluk kurumunun varlık nedeni, pay sahiplerinin ve azınlığın korunmasını sağlamaktır. Bu korumanın doğal sonucu olarak şirketin menfaatlerinin korunması, hukuki ve ekonomik varlığının devamı da sağlanmış olacaktır. Bu temelde, ortak ile ortaklık arasında menfaat çatışmasının olduğu hallerde ortaklık menfaatleri ön plana çıkarılmış ve bu menfaatlerin korunması amacıyla ortağın oy hakkı elinden alınmıştır. Kanun koyucu 619. maddede menfaat çatışması olabilecek halleri düzenlemiş ve bu hallerde ortağın oy hakkını ortadan kaldırmıştır. Bununla birlikte 619. maddede sayılan hallerde benzer şekillerde ortak ile ortaklık menfaatlerinin çatışması durumunda oy hakkından yoksunluk halleri genişletilebilir. Genişletme ancak şirket sözleşmesinde belirtildiği müddetçe geçerli olacaktır. Bununla birlikte, TTK m. 579, şirket sözleşmelerinin emredici hükümlerden ancak kanunun izin verdiği ölçüde sapabileceğini belirtmektedir. 619. madde emredici nitelikte olduğundan bu genişletmenin 579. madde esasları göz önünde bulundurularak yapılması gerekmektedir. Bu noktada yazarlar, madde gerekçesinde yer alan "maddenin lafzından sapabilme imkanının açıkça anlaşılmadığı durumlarda, amaca uygun düşen, metodoloji öğretisine aykırı olmayan, tatmin edici gerekçelere dayanan, sonuçları adil olan ve menfaatler dengesini gözetken bir yorumla" ifadeleri temelinde 619. maddede sayılan hallerin şirket sözleşmesinde belirtilmek suretiyle genişletilebileceğini ifade etmektedir (TTK 340. madde gerekçesi). Fatih Bilgili / Fatih Cengil, "Limited Şirket Genel Kurulunda Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu", 2017, 16(1), GÜHFD, s. 92-93.

İsviçre öğretisinde de aynı şekilde limited ortaklıklarda oydan yoksunluk hallerinin şirket sözleşmesi ile genişletilip genişletilemeyeceği tartışılmaktadır. Bkz. Siffers/Fischer/Petrin, s. 221; Kırca/Gürel, s. 216.

oranda paya sahip bir ortağın ortaklıktan çıkarılmama⁷³ ve ortaklığın hukuki ve iktisadi varlığını kaybetme riskinin bertaraf edilmesi amacıyla 619. maddenin yeniden gözden geçirilmesi ve anonim ve limited şirketlerde oydan yoksunluk hallerinin paralel şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. 619. maddede bu nevi bir değişiklik yapılmadan, hakkında çıkarma kararı veya haklı nedenle çıkarma davası açılması kararı verilecek ortağın genel kurulda oy kullanamayacağı ileri sürülemez.

C. ÇIKMA VE ÇIKARMANIN PAYLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Çıkma veya çıkarma neticesinde ortaklıktan ayrılan ortağın, ortaklık ile ilişkisi sona erer. Buna bağlı olarak, ayrılan ortak artık ortak sıfatına sahip olmayacağı gibi, ayrılan ortağın ortaklık sıfatına bağlı olarak doğmuş olan hak ve yükümlülükleri de sona erecektir⁷⁴.

Çıkan ya da çıkarılan ortağın paylarının akibetinin ne olacağı açıklığa kavuşturulmalıdır. Ayrılan ortağın ortaklık payı kime ait olacak veya hangi kurala tabi olacaktır? Öğretide kabul gören görüşe göre, ayrılma akçesi ödeninceye kadar ortaklık mevki açık kalır ve paya bağlı bütün haklar donar⁷⁵. Şirket tüzel kişiliği, bu süre içerisinde paya ait ortaklık haklarından yararlanamaz. Bununla birlikte, pay üzerindeki hâkimiyet ortaklık tüzel kişiliğine ait olur⁷⁶. Ayrılma akçesi için kaynak oluşturulabilmesi için, ortaklık, bu paylar üzerinde tasarrufta bulunacak ve söz konusu bu paylar (i) ya diğer ortaklar veya üçüncü kişiler tarafından devralınacak (ii) ya da şirket tarafından iktisap edilecektir. Son ihtimal ise, (iii) ayrılan ortağın pay oranı kadar esas sermayenin azaltılarak payın itfa edilmesi ve elde edilen kaynağın

⁷³ Arslanlı/Domaniç, s. 770.

⁷⁴ Güzin Üçışık, "Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması", Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, 2003, s. 203.

⁷⁵ Öğretideki tartışmalar ışığında, ortaklık sıfatının sona ermesi halinde, payın akıbeti ile ilgili üç ayrı olasılık özümsenmiştir. Ayrılan ortağın ortaklık payı ya ortaklık tarafından iktisap edilmeli, ya şekli olarak ortaklık sıfatına sahip olsa da tasarruf hakkı ortaklıkta olmalı ya da paylar sahipten kalmalı ve tasarruf yetkisi ortaklıkta olmalıdır. İlk iki olasılık, iktisabın sınırlı oranda olması, ayrılmanın topyekûn sonuç doğurması gerekliliği gibi çeşitli noktalarda eleştiriye açıktır. Bu anlamda, benimsenmesi gereken uygulama son senaryodur. Zira bu halde hem ayrılan ortak ile pay arasındaki ilişki tamamen ortadan kalkmış olacak hem de mevki olarak varlığını devam ettiren ortaklık payı şartların oluşması halinde diğer ortaklık, üçüncü kişiler veya ortaklık tarafından iktisap edilebilecek ya da bu paylar sermayenin azaltılması yoluyla itfa edilebilecektir. Bkz. Ali Haydar Yıldırım, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi, Dora Yayıncılık, 2013, s. 284-290.

⁷⁶ Baştuğ, s. 92; Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 284-290.

ayrılma akçesinin ödenmesinde kullanılmasıdır. Kısaca, ayrılan ortağa ait paylar, ayrılma tarihinden itibaren ne ayrılan ortağa ne de ortaklığın kendisine ortaklıktan doğan hakları kullanma yetkisi tanımaktadır. Bununla birlikte, söz konusu payların ne tür işlemlere tabi olacağı 642. madde esaslarına göre ortaklık tarafından tayin edilecektir.

III. LİMİTED ORTAKLIKLARDA ORTAKLIK SIFATININ SONA ERMESİNİN MALİ SONUCU: AYRILMA AKÇESİ

Ortağın, ortaklıktan ayrılmasının en doğal sonucu ortaklık sıfatının sona ermesidir. Ortaklık sıfatının kaybedilmesi neticesinde ayrılan ortak, ayrılma tarihinden itibaren ortak olmaktan kaynaklanan ve kendi nezdinde doğan hak⁷⁷ ve yükümlülükler⁷⁸ sahip olmayacaktır. Ayrılan ortağın, ortaklıktan doğan haklarını yitirmesi ve yükümlülüklerinden kurtulmasının yanında, ayrıca Kanundan doğan emredici bir mali hakkı ortaya çıkmaktadır. Bu hak, ortaklık payının ve sıfatının kaybedilmesi neticesinde şirket tarafından ayrılan ortağa ödenmesi gereken ayrılma akçesidir⁷⁹. Ayrılma akçesi, ayrılan ortağın şirket malvarlığından kendi payına düşen kısmıdır⁸⁰. Ayrılan ortak, ortaklık ilişkisi kurulurken şirkete sermaye olarak getirdiği değeri şirketten geri almamakta; onun yerine, şirkete sağlanan katkının karşılığı olarak ayrılma akçesine hak kazanmaktadır⁸¹.

TTK'nın 641. maddesinin birinci fıkrasına göre, '*ortak şirketten ayrıldığı takdirde, esas sermaye payının gerçek değerine uyan ayrılma akçesini istem hakkını haizdir*'. Bahsi geçen hüküm emredici nitelikte olduğundan taraflar şirket sözleşmesi ile ayrılma akçesinin ortadan kaldırılmasını veya aynı sonucu

⁷⁷ Ayrılmanın hukuki olarak ortaya çıkmasıyla birlikte; ortak, kâr veya tasfiye payına katılma, rüçhan hakkı kullanma gibi malvarlığına ilişkin haklardan yararlanamayacaktır. Ayrıca genel kurula katılma, oy kullanma, görüş bildirme, paya tanınan imtiyazlara sahip olma gibi haklar da sona erecektir. Baştuğ, s. 91-92, 246; Taşdelen, s. 199; Ayan, s. 2251; Yıldırım, Hakkı Nedenle Fesih, s. 290-291.

⁷⁸ Sadakat yükümlülüğü ortaklık ilişkisi sona erse dahi devam etmektedir. Ayrılan ortak ortaklıkla ilgili bildiği sırları başka kimselerle paylaşmamakla yükümlüdür. Baştuğ, s. 76-77; Yıldırım, Hakkı Nedenle Fesih, s. 293.

Ayrıca, şirket sözleşmesinde belirtilmiş ise, ayrılan ortağın ayrıldıktan sonra bir süre daha rekabet yasağına tabi olması söz konusu olabilir. Rauf Karasu, "Limited Şirketlerde Şirketten Ayrılan Ortaklar İçin Sözleşme İle Öngörülen Şirketle Rekabet Etme Yasağı", 2004, XXII(4), BATİDER, s. 83.

⁷⁹ Dirikkan, s. 105.

⁸⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1680c.

⁸¹ Şener, s. 921.

doğuracak benzer bir hükmün sözleşmede yer almasını sağlayamazlar. Ayrıca, ayrılma akçesi mahkeme kararı olmaksızın talep ve ifa edilebilir nitelikte bir haktır⁸².

A. AYRILMA AKÇESİNİN GERÇEK DEĞERİNİN BELİRLENMESİ

Ayrılma akçesinin, esas sermaye payının gerçek değerine uygun olarak hesaplanması gerektiği 641. maddede belirtilmiştir. Kanun koyucu, gerçek değere uyan ayrılma akçesinden bahsetse de gerçek değer ne olduğu Kanunda belirtilmemiş, ifadenin yorumlanması öğreti ve yargı kararlarına bırakılmıştır⁸³.

Öğretide kabul gören görüş⁸⁴, gerçek değer, şirketin yaşayan işletme içindeki piyasa değerine göre hesaplanması gerektiğidir⁸⁵. İşletmenin gerçek

⁸² Ayrılma akçesi, ayrılan ortak lehine şirket aleyhine doğan bir haktır. Bu hak, ortaklık ilişkisinden doğduğu, bununla birlikte ortaklık sıfatının sona ermesiyle birlikte ortaya çıktığından yarı borçlar yarı ortaklıklar hukuku temellidir. Cenççi, s. 12. Borçlar hukuku temelli olduğuna ilişkin olarak bkz. Şener, s. 922.

⁸³ TTK 641. madde gerekçesi.

⁸⁴ Şirketin gerçek değerinin tespit edilmesi için kullanılabilir çeşitli metotlar mevcuttur. Bu metotlardan sadece birini tercih etmek yaşayan bir varlık olan şirketlerin gerçek değerinin hesaplanmasına hataya düşülmesine sebep olabilir. Zira bu metotların her biri farklı temele dayanmakta ve şirketlerin kendi yapısına göre farklı metotların uygulanması söz konusu olabilmektedir. Bu metotlar aşağıdaki gibi gruplandırılabilir: i) şirketin mevcut mal ve haklarının tamamı dikkate alınarak oluşturulan toplam mal varlığı metodu, ii) şirketin potansiyel gelirleri dikkate alınarak oluşturulan kazanç değeri metodu, iii) mal varlığı değerleri ile kazanç değerini bir araya getiren ortalama değer metodu, iv) defter değeri metodu, v) şirketin tüm varlıklarının satılması neticesinde elde edilecek tasfiye değeri metodu. Bkz. Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 311-312.

Ayrıca bkz. Dirikkan s. 113-114; Nuri Erdem, Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi, Vedat Kitapçılık, 2019, s. 301-302; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1680e; Pulaşlı, s. 2076; Siffers/Fischer/Petrin, s. 338; Engin Erdil, Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, 2. Bası, Vedat Kitap, 2010, s. 98; Vito Roberto / Hans Rudolf Trüeb, Gmbh, Genossenschaft, Handelsregister Und Wertpapiere – Bucheffektengesetz Art. 772-1186 OR Und BEG, 2016, s. 100; Lutz Michalski, Kommentar Zum Gesetz Betreffend Die Gesellschaften Mit Beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz), 2010, Rn. 46-55; Lukas Handschin/ Christof Truniger, Die GmbH, 2019, s. 253; Holger Fleischer / Wulf Goethe, Münchener Kommentar zum GmbHG, 2018, Rn. 208-214.

⁸⁵ “Ayrılmanın gerçekleştiği şirketin yaşayan bir şirket olduğu dikkate alınarak, ayrılma akçesinin hesaplanması esnasında göz önünde bulundurulacak olgular şirketin faaliyet alanı, müşteri portföyü, marka değeri, gelecekte yapacağı iş potansiyeli gibi parametrelerdir.” İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, 14. HD, E. 2018/664, K. 2019/302, 28.2.2019 (www.kazanci.com.tr; erişim 30.01.2020).

İsviçre Federal Mahkemesi Kararı BGE 89 II 133, 06/11/1963, s. 133-135; İsviçre Federal

değeri hesaplandıktan sonra yapılması gereken, ayrılan ortağın payının nominal değeri esas alınarak ayrılma akçesinin hesaplanmasıdır⁸⁶. Böylece, ayrılma akçesinin gerçek değeri belirlenmiş olacaktır.

Ayrılma akçesinin gerçek değeri yansıtmasına ilişkin hükmün amacı hem ayrılan ortağın ve şirket alacaklılarının menfaatini hem de şirket malvarlığını korumaktır. Böylece ne ayrılan ortak hak ettiği bedelden az ayrılma akçesi alacak ne de şirket alacaklıları ve şirket malvarlığı yüksek ayrılma akçesi bedeli nedeniyle zarara uğrayacaktır⁸⁷.

Söz konusu bu alacak hakkının bir ara bilanço ile hesaplanması gerekir; zira ayrılan ortağın, ortaklık sıfatının kaybı şirketin varlığını etkilememekte, şirket faaliyetleri, geride kalan ortaklar tarafından yürütülmeye devam etmektedir⁸⁸. Bu nedenle, tasfiye bilançosu⁸⁹ oluşturulmayacak, onun yerine ara bilanço oluşturulması yolu tercih edilecektir⁹⁰. Bu bilanço, ayrılmanın gerçekleştiği tarihe göre oluşturulmalıdır⁹¹. Ancak burada dikkate alınacak tarih, ayrılan ortağın ne şekilde ayrıldığı göz önüne alınarak belirlenmelidir. Ayrılma, çıkma hakkının kullanılması sonucu gerçekleşmişse, çıkma beyanının şirket tüzel kişiliğine ulaştığı tarih; çıkarma sonucu gerçekleşmişse, çıkarmaya yönelik alınan genel kurul kararının çıkarılan ortağa tebliğ edildiği tarih; haklı nedene dayanılarak çıkma ya da çıkarma davası açılmışsa, mahkeme kararına en yakın tarih dikkate alınarak gerçek değer hesaplanmalıdır⁹². Şirketin

Mahkemesi Kararı BGE 120 II 259, 26.07.1994, s. 259-266 (Swisslex; erişim: 30.07.2020)

⁸⁶ Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 310.

⁸⁷ Şener, s. 921; Yıldırım, s. 308.

⁸⁸ Baştuğ, s. 81; Jolanta Kren Kostkiewicz / Stephan Wolf / Marc Amstutz / Roland Fankhauser, OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht, 3. Bası, Orell Füssli Verlag AG, 2016, s. 2182.

⁸⁹ Tasfiye bilançosu, şirketin yaşayan gerçek değerini yansıtmayacaktır. Bkz. Şahin, Yeni Türk Ticaret Kanunu, s. 198.

⁹⁰ Erdil, s. 97.

⁹¹ Erdil, s. 98; Baştuğ, s. 81; Taşdelen, s. 203.

⁹² Haklı nedenle çıkma ve çıkarma davasına ilişkin olarak bir düzenleme olmamakla birlikte TTK 202/2 ve 531 maddeleri dikkate alınarak, mahkemenin karar tarihine en yakın tarihteki bilançoya göre ayrılma akçesinin hesaplanması gerektiği öğretilmiş ve ağırlıklı olarak kabul edilen görüştür. Eriş Gönen, Ticari İşletme ve Şirketler, C. III, Seçkin Kitabevi, 2013, s. 3967; Taşdelen, s. 203; Cenççi, s. 14.

Yargıtay kararlarına baktığımızda dava tarihi ve karar tarihi olmak üzere iki tarih üzerinden kararlar verildiğini görmek mümkündür. Ancak yeni tarihli kararlarda ağırlıklı olarak karar tarihine göre hesaplama yapılması gerektiğine ilişkin içtihatlar önem kazanmaktadır. Yargıtay 11. HD., E. 2003/3919, K. 2003/10687 10.11.2003; Yargıtay 11. HD., E. 1998/7595,

yaşayan gerçek değerinin paylara karşılık gelen kısmının hesaplanması ile ayrılma akçesi belirlenmiş olacaktır⁹³.

TTK'nın 641. maddesinin ikinci fıkrasına göre, '*şirket sözleşmesinde öngörülen ayrılma hakkı dolayısıyla, şirket sözleşmeleri ayrılma akçesini farklı bir şekilde düzenleyebilir*'. Başka bir ifadeyle, şirket sözleşmesinde ortaklara çıkma hakkı tanınmış ise⁹⁴ ayrılma akçesinin nasıl ödeneceği de belirtilebilir, örneğin şirket sözleşmesinde gerçek değer yerine nominal değere göre ayrılma akçesinin ödeneceği, aynı ödeme yapılacağı, indirim veya taksit uygulanacağı gibi düzenlemeler yapılabilir⁹⁵. Ancak, ayrılma akçesinin her koşulda ortaklar tarafından istedikleri şekilde düzenlenebileceği fikri ayrılma akçesinin amacına aykırıdır. Buradaki serbesti, keyfi ve dürüstlük kuralına aykırı şekilde veya ayrılan ortağı cezalandırma amacıyla kullanılmamalı, taraf menfaatlerini dengeleyici nitelikte olmalıdır⁹⁶. Ayrılma akçesini önemli ölçüde sınırlandıran ya da ortadan kaldıran, ortağın çıkma hakkını kullanamamasına neden olan sözleşme hükümleri geçersiz kabul edilmelidir⁹⁷.

Sözleşmeden doğan çıkma veya çıkarma hakkının kullanılması halinde, taraflar arasında ayrılma akçesinin gerçek değerine ilişkin uyuşmazlık çıkması mümkündür. 7155 s. Kanun⁹⁸ ile TTK'ya 5/A maddesi olarak

K. 1998/9320 24.12.1998; Yargıtay 11. HD., E. 2003/492, K. 2003/5870 3.6.2003 (www.kazanci.com.tr, erişim 17.09.2020).

⁹³ Şahin, Yeni Türk Ticaret Kanunu, s. 198-199; Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 312-315.

⁹⁴ İlgili maddenin mehzazı olan İsvBK'nın 825. maddesine göre, çıkma hakkının verildiği hallerde, şirket sözleşmesi ayrılma akçesine ilişkin olarak farklı düzenlemeler getirebilir. Dolayısıyla TTK'nın lafzında 'ayrılma hakkı' ifadesi çıkma hakkı olarak düşünülmelidir. Bkz. Şener, s. 923; ayrıca, TTK'nın 577. maddesinin (k) bendi, çıkma hakkının tanınması, bu hallerde ödenecek olan ayrılma akçesinin türü ve tutarı, (l) bendi ise, ortağın şirketten çıkarılmasına ilişkin özel sebepler olarak kaleme alınmıştır. Kanun koyucu çıkarma halinde de ayrılma akçesinin farklı şekilde düzenlenebileceğini sağlamak isteseydi (l) bendinde de bu yönde açıklayıcı bir ibare olması gerekirdi. Bkz. Taşdelen, s. 203.

⁹⁵ Şener, s. 923; Taşdelen, s. 204; Cenkçi, s. 14; Dirikkan, s. 132; Trüeb, s. 238.

⁹⁶ TTK 641. madde gerekçesi.

⁹⁷ Gerçek değer çok altında belirlenen ayrılma akçesi, ayrılan ortağın ayrılma akçesinden elde edeceği iktisadi menfaati ortadan kaldıran ölçüde konulan vade gibi sözleşme hükümleri geçersiz olmalıdır. Bununla birlikte, uygun hallerde bu sözleşme hükümlerinin geçersiz olması yerine, sözleşme hükümlerinin dürüstlük kuralına göre yorumlanıp uygulanması da söz konusu olabilir. Bkz. Dirikkan, s. 140. Aksi görüş için bkz. Şahin, Yeni Türk Ticaret Kanunu, s. 202.

⁹⁸ 6/12/2018 t. 7155 s. Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun'un 20. maddesi ile TTK'nın 5/A maddesi 01/01/2019 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

eklenen hüküm gereği, ayrılma akçesinin belirlenmesi için öncelikli olarak arabuluculuk müessesinin çalıştırılması gerekmektedir⁹⁹. Ayrılma akçesine ilişkin davalar TTK'nın 4. maddesinin birinci fıkrasının a bendine göre mutlak ticari davalardandır¹⁰⁰ ve ayrılma akçesi bir alacak hakkıdır¹⁰¹. Bu temelde, ayrılma akçesine ilişkin alacak talepleri öncelikli olarak arabuluculuk faaliyetlerinin işletilmesi şartıyla dava konusu yapılabilir. TTK 5/A maddesi gereği, arabuluculuk faaliyetinin yürütüldüğü ancak taraflarca bir anlaşmaya varılmadığı hallerde, ayrılma akçesinin ödenmesine veya gerçek değerinin belirlenmesine ilişkin uyuşmazlıklar mahkemeye taşınabilir. Uyuşmazlık, taraflardan birinin talebi üzerine, şirketin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesi tarafından ele alınıp karara bağlanır¹⁰². Ayrıca, haklı sebebe bağlı çıkma ve çıkarma davalarında da mahkeme ayrılmanın sonucu olarak ortaya çıkan ayrılma akçesinin gerçek değerini bilirkişi marifetiyle

⁹⁹ Mustafa İsmail Kaya / Burçak TATLI, Ticaret Hukuk I, 3. Bası, Seçkin Kitabevi, 2020, s. 89.

¹⁰⁰ Ticari davaları mutlak ve nispi olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Mutlak ticari davalar, tarafların tacir olup olmadığına ve işin bir ticari işletmeyi ilgilendirip ilgilendirmeyeğine bakılmaksızın ticari sayılan davalardır. Mutlak ticari davalar, TTK'nın 4/1. maddesinde bentler halinde sayılmıştır. Nispi ticari davalar, her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili olması halinde ticari nitelikte sayılan davalardır. TTK'nın 4/1. maddesine göre, her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan ve iki tarafı da tacir olan hukuk davaları ticari dava sayılır. Bu hükme göre bir davanın ticari dava sayılabilmesi için, hem iki tarafın ticari işletmesini ilgilendirmesi hem de iki tarafın tacir olması gereklidir. Bu şartlar birlikte bulunmadıkça, uyuşmazlık konusunun ticari iş niteliğinde olması veya ticari iş karinesi (TTK m. 19/2) sebebiyle diğer taraf için de ticari iş sayılması davanın ticari dava olması için yeterli değildir. Üçüncü grup ticari davalar, yalnızca bir tarafın ticari işletmesini ilgilendiren havale, vedia ve fikri haklara ilişkin davalardır. Kısaca, bir davanın ticari dava sayılması için kural olarak ya mutlak ticari davalar arasında yer alması ya da her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili bulunması gerekirken havale, vedia ve fikri haklara ilişkin davaların ticari nitelikte sayılması için yalnızca bir yanın ticari işletmesiyle ilgili olması TTK'da yeterli görülmüştür. Yargıtay HGK, T. 10.2.2016, E. 2014/17-2389, K. 2016/129 (www.kazanci.com.tr, erişim 18.03.2020).

¹⁰¹ İlker Koçyiğit / Alper Bulur, Ticari Uyuşmazlıklar Dava Şartı Arabuluculuk, Arabuluculuk Dairse Başkanlığı, 2019, s. 94.

¹⁰² İsvBK m. 789, sermayeye katılımın gerçek değerinin mahkeme tarafından tespit edilebileceğini düzenlemektedir. Trüeb, s. 238.

belirleyecektir^{103, 104}.

Ayrılma akçesinin değerine ilişkin verilen mahkeme kararı 597. maddenin ikinci fıkrasına göre kesindir. Haklı nedenle çıkma veya çıkarma davasında ayrılma akçesi bedelinin mahkeme tarafından kesin olarak belirlenmesi, bununla birlikte çıkma veya çıkarma kararının üst mahkeme marifetiyle incelenme kabiliyetinin bulunması, pratikte bir takım problemlere gebe dir. Ayrılma akçesi bedeli kesinleştikten sonra, çıkma ya da çıkarma kararının istinaf mahkemesine taşındığını, oradan da Yargıtay'a başvurulduğunu ve en nihayetinde yargılama sürecinden sonra ayrılma kararının kesinleştiğini düşünelim. Bu durumun ayrılma akçesinin ödenmesi açısından en önemli sonucu hiç şüphesiz şirketin güncel olmayan mali durumuna göre ayrılma akçesinin belirlenmiş olmasıdır. Bu durum hem alacaklı ayrılan ortak hem de borçlu ortaklık açısından sorunlar doğurabilir.

Ortaklığın iktisadi açıdan büyüdüğü, daha önceki tarihte belirlenen ayrılma akçesinin bu büyüme ve/veya enflasyon karşısında değersizleştiği durumda ayrılan ortak; ortaklığın iktisadi açıdan küçüldüğü, daha önceki tarihte belirlenen ayrılma akçesinin ise şirketin gerçek yaşayan değerine göre fahiş kaldığı hallerde ortaklık açısından haksız bir sonuç ortaya çıkacaktır. Bu sorunun çözümü, 597. maddenin me haz Kanun hükmü olan İsvBK m. 789'a uygun hale getirilerek mahkeme kararının kesin olduğunu belirten ibarenin Kanun kapsamından çıkarılmasıdır¹⁰⁵.

¹⁰³ Öğretide ayrılma akçesinin mahkeme tarafından belirlenmesine ilişkin farklı görüşler yer almaktadır. Aker'e göre, çıkma veya çıkarma davası ile birlikte mahkemeden ayrılma akçesinin hesaplanması talep edilebileceği gibi, ayrılma akçesine ilişkin müstakil bir dava da açılabilir. Şener'e göre ise, ayrılma akçesine ilişkin dava, inşai karar olan çıkma veya çıkarma kararının kesinleşmesinden sonra açılmalıdır. Çünkü çıkma veya çıkarma kararı bozulursa ayrılma akçesi boşu boşuna kararlaştırılmış olacaktır. Ayrıca, ayrılma akçesinin gerçek değerine ilişkin karar kesin karar olduğundan, aynı davada kesin olmayan çıkma veya çıkarma kararına karşı dava yolu açıkken ayrılma akçesine ilişkin kararda dava yolu açık olmayacaktır. Bu anlamda usule ilişkin problemler doğabilecektir. Bkz. Aker, s. 106-107; Şener, s. 925-928.

¹⁰⁴ Ayrılma akçesinin gerçek değerinin uzman bilirkişiler tarafından hesaplanması gerektiğine ilişkin Yargıtay kararı, 11. HD., 03.04.2008, E. 8304, K. 4378. Karar için Şener, s. 927.

¹⁰⁵ İsvBK m. 789 mahkeme kararının kesin olmasına ilişkin hüküm içermemektedir. Başka bir ifadeyle, mahkemenin belirlemiş olduğu ayrılma akçesi tutarına yönelik karar üst derece mahkemesine taşınabilmektedir. Şener, s. 352, 926; Trüeb, s. 98-100; Siffers/Fischer/Petrin, s. 110-112.

B. AYRILMA AKÇESİNİN MUACCELİYETİ

Genel hükümlere göre, borç ilişkisi kurulduğu anda borç doğmakta¹⁰⁶; ancak borcun doğması hemen ifa edilmesi gerektiği sonucunu doğurmamaktadır¹⁰⁷. Borç hukuki işlemle birlikte ortaya çıksa da borcun ifa edilmesi gereken tarih, borcun muaccel olduğu tarihtir. Kural olarak borç doğduğu an muaccel hale gelir; ancak işin niteliği gereği, hukuki düzenlemeler veya taraf iradeleriyle borcun muaccel olma tarihi ötelenebilir. Genel kurallara uygun olarak, 641. maddenin birinci fıkrasına göre, ortak, ortaklıktan ayrıldığı an ayrılma akçesi de doğar ve muaccel hale gelir. Bununla birlikte, 642. maddenin birinci fıkrası bu kuralı şirket sermayesi ve alacaklıları lehine yumuşatmıştır¹⁰⁸. Bahsi geçen madde hem ayrılma akçesinin ödenmesi için kullanılacak kaynakları, hem de kaynakların mevcut olması şartına bağlı olarak ayrılma akçesinin muacceliyet tarihini belirlemektedir. Başka bir ifadeyle, şirketin kullanılabilir öz kaynağı varsa veya ayrılan ortağın esas sermaye payları devrediliyor ya da esas sermaye azaltılabiliyor ise ayrılma akçesi ayrılık ile muaccel hale gelir. Aksi halde bu koşulların gerçekleştiği an ayrılma akçesi muaccel olacaktır¹⁰⁹.

Bu düzenlemeyle elde edilmek istenen amaç, şirketin, kalan ortakların ve şirket alacaklılarının menfaatini gözetmek, bu menfaati ayrılan ortağın menfaatiyle dengelemektir¹¹⁰. Bu hüküm ile ayrılma akçesinin şirket açısından uygun olmayan bir zamanda ödenmesi ve şirketin mali olarak zor duruma düşmesi engellenmiş olacaktır¹¹¹. Böylece, hem ayrılan ortağın alacak hakkı koruma altına alınmış hem de bu hakkın kullanılması neticesinde şirket bünyesinde oluşabilecek zararlar bertaraf edilmiştir. Ayrılma akçesinin ödenmesinde kullanılacak kaynaklar arasında şirket sermayesi sayılmadığından, kanun koyucu tarafından korumaya alınmış unsurlar arasında şirket sermayesi de sayılabilir¹¹². Bununla birlikte, esas sözleşmede çıkma hakkının düzenlenmesi halinde, ayrılma akçesinin hesaplanma yöntemi, ödeme şekli ve zamanı da

¹⁰⁶ TBK m. 90.

¹⁰⁷ İhsan Erdoğan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Bası, Gazi Kitapevi, 2019, s. 206; Abdülkadir Yıldırım, Türk Borçlar Hukuku Genel Esasları, 10. Bası, Monopol Yayınları, 2019, s. 251; Fikren Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Bası, Yetkin Kitabevi, 2020, s. 973-975.

¹⁰⁸ Pulaşlı, s. 2076.

¹⁰⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1680h.

¹¹⁰ Altaş, s. 335.

¹¹¹ TTK 642. madde gerekçesi.

¹¹² Cenkçi, s. 15.

düzenlenebilir¹¹³. Yukarıda bahsedildiği gibi, bu durumda dürüstlük kuralına uygun düzenleme yapılması gerekmektedir. Şirketin mahvına veya ayrılma akçesinin ortadan kalkmasına neden olacak boyuttaki sözleşme hükümleri geçersiz olarak değerlendirilmelidir. Burada sorulması gereken soru, ayrılan ortağın, ayrılma gerçekleşikten sonra, ayrılma akçesinden ve 641 ile 642. maddelerin sağladığı korumadan vazgeçip geçemeyeceğidir. İlgili maddelerin amacına uygun bir şekilde taraflar arasında ayrılma akçesinin ödenmesine ilişkin anlaşmalar geçerli olarak değerlendirilmelidir. Örneğin, ödeme yapılacak kaynağın belirlenmesi suretiyle ayrılma akçesinin muacceliyet tarihinin ötelenmesi¹¹⁴ veya ödemenin taksitler halinde yapılması gibi konular taraflarca kararlaştırılabilir. Bu durumda ayrılan ortak bahsi geçen hükümlerin sağladığı korumadan kısmen de olsa vazgeçmiş olacaktır¹¹⁵.

Kanunda, ayrılma akçesinin ödenmesinde kullanılacak kaynakların sırasına ilişkin bir açıklama yer almamaktadır. Öğretide kabul gören sıralama; i) 612. maddeye bağlı kalmak şartıyla, ayrılan ortağın paylarının devriyle ayrılma akçesinin ödenmesi, ii) devir söz konusu değilse, kullanılabilir öz kaynakların kullanılması suretiyle ayrılma akçesinin ödenmesi, iii) son ihtimalde ise sermayenin azaltılması yoluyla ayrılma akçesinin ödenmesidir¹¹⁶. Zira bu şekilde ortaklığın kullanılabilir sermayesine dokunulmaksızın ayrılma akçesinin ödenmesi söz konusu olacaktır.

C. AYRILMA AKÇESİNİN İFASINDA KULLANILACAK KAYNAKLAR

1. Kullanılabilir Öz Kaynaklar

642. maddenin birinci fıkrasının (a) bendine göre, şirket kullanılabilir öz kaynakları üzerinde tasarruf edebiliyorsa, ayrılma akçesi ayrılma anında muaccel hale gelir. Şirket, kullanılabilir öz kaynaklar ile ayrılma akçesini ödeyerek ayrılan ortağın sahip olduğu payları 612. madde esaslarına göre iktisap etmiş olacaktır. Kanun koyucunun 642. maddede, 612. maddenin birinci fıkrasındaki “*serbestçe kullanılabilir öz kaynak*” ifadesinden farklı olarak “*kullanılabilir öz kaynak*” ifadesini kullanması eksiklik değildir¹¹⁷.

¹¹³ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1680k.

¹¹⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1680k.

¹¹⁵ Cenççi, s. 16.

¹¹⁶ Baştuğ, s. 92-93; Taşdelen, s. 200; Dirikkan, s. 155-158.

¹¹⁷ Mehaz İsvBK. m. 825a hükmü de aynı şekilde düzenlenmiştir. Handschin/Truniger, s. 254.

Kullanılabilir öz kaynak, esas sermaye, genel kanuni yedek akçenin kısıtlı kısmı¹¹⁸ ve ortaklığın iktisap ettiği paylar karşılığı ayırdığı yedek akçeler hariç öz sermayenin tamamıdır¹¹⁹. Burada kanun koyucu, bir yandan şirketin esas sermayesini diğer yandan ayrılan ortağın alacak hakkını koruma amacına uygun olarak bir düzenleme gerçekleştirmiştir. Zira kanun koyucu, ortakların ihtiyari şekilde ayırdıkları yedek akçelerle ayrılma akçesinin ödenmesini engellemeleri yolunu kapatmaktadır¹²⁰.

Şirket bünyesinde kullanılabilir öz kaynakların mevcut olup olmadığı kim tarafından belirlenecektir? 6335 s. Kanun ile yapılan değişiklikten önce, kullanılabilir öz kaynağın işlem denetçileri tarafından belirlenmesi gerektiği düzenlenmişti. 2012 yılı değişikliğiyle ilgili fıkra kaldırıldığından şu an bu belirlemenin müdürler tarafından yapılması gerekmektedir (m. 623). Ancak bu durum, ayrılan ortak açısından güvensizlik oluşturacak niteliktedir. Bu nedenle, ayrılma, haklı sebeple çıkma veya çıkarma davasına dayanıyorsa, mahkeme, bilirkişi marifetiyle, ayrılma akçesinin gerçek değeriyle birlikte ortaklığın kullanılabilir öz kaynağının mevcut olup olmadığını tespit ettirmelidir¹²¹. Sözleşmeden doğan çıkma veya çıkarma hakkı kullanılıyor olsa bile, tarafların ayrılma akçesinin gerçek değeri konusunda anlaşamaması veya anlaşması halinde dahi öz kaynakların tespitine ilişkin olarak mahkeme yoluna gitmeleri söz konusu olmalıdır¹²². Mahkeme bilirkişi marifetiyle kullanılabilir öz kaynağın mevcudiyetine hükmederse, ayrılma akçesi ayrılma ile muaccel hale gelecektir. Aksi halde, Kanunda sayılan diğer kaynaklara başvurulacaktır.

Kullanılabilir öz kaynaklar ile ayrılma akçesinin ödenmesi halinde, ayrılan ortağın paylarının şirket tarafından 612. madde esaslarına göre iktisap edilmesi gerekmektedir. Şirket ancak iktisap edeceği payların itibari değerlerinin toplamı esas sermayenin yüzde onunu aşmıyorsa söz konusu payları iktisap edebilir (m. 612/1). Bununla birlikte, 612. maddenin ikinci fıkrası ayrılma halinde doğan iktisap hallerini birinci fıkra hükümlerinden istisna tutmuştur. Buna göre, iktisap edilecek payların itibari değerinin toplamı esas sermayenin yüzde yirmisine kadar çıkabilir. Yüzde onu aşan kısım ise iki yıl içerisinde devredilmeli veya sermayenin azaltılması yoluyla

¹¹⁸ TTK m. 519. Altaş, s. 365-381.

¹¹⁹ Siffers/Fischer/Petrin, s. 342.

¹²⁰ Şener, s. 930.

¹²¹ Şener, s. 930; Mehmet Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, 13. Bası, Beta Yayınları, 2019, s. 466.

¹²² Şener, s. 930; Yıldırım, s. 321.

itfa edilmelidir (m. 612/2). Ayrılan ortağın payları sermayenin yüzde yirmisini aşıyorsa, artan paylar şirket tarafından iktisap edilemeyeceği için ödenmeyen ayrılma akçesi değeri borç olarak kaydedilecek veya diğer kaynaklarla ifası gerçekleştirilecektir. Benzer durum, şirketin hali hazırda pay sahibi olması halinde de görülebilir. Bu halde şirket, yüzde yirmiye gelen kısım kadar ayrılan ortağın paylarını iktisap edebilecektir¹²³.

Ayrılan ortağın paylarının ortaklıkça iktisabına ilişkin olarak iki konunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Birinci konu, iktisap işlemleri ile ilgilidir. TTK'nın 379. maddesi anonim şirketlerin, kendi paylarını iktisabını düzenlemektedir. Bu hükme göre, bir şirket kendi paylarını esas veya çıkarılmış sermayenin onda birini aşan miktarda ivazlı olarak iktisap edemez (m. 379/1). Payların iktisabı için genel kurulun yönetim kurulunu yetkilendirmesi şarttır (m. 379/2). Ayrıca, sadece bedellerinin tümü ödenmiş bulunan paylar iktisap edilebilir (m. 379/4). 382. madde ise, 379. maddeye istisna getirmektedir. Buna göre, iktisap, kanuni satın alma yükümünden doğuyorsa 379. madde uygulanmaz (m. 382/1,c). Başka bir deyişle, kanundan doğan iktisap hallerinde, genel kurulun yönetim kurulunu yetkilendirmesi ve pay bedellerinin ödenmiş olması şartları aranmayacaktır. Bunlara ilave olarak, “şirketin kendi paylarını iktisabı halinde paylar için iktisap değerini karşılayan tutarda yedek akçe ayrılması gerekir (m. 520/1)” hükmü, kanundan doğan iktisap hallerinde uygulanmayacaktır. Buradan yola çıkarak, limited ortaklıklarda ayrılma akçesi, kullanılabilir öz kaynaklar ile ödenecek ve buna bağlı olarak da paylar ortaklık tarafından iktisap edilecekse, 612. maddede sayılan yükümlülükler ortadan kalkacak denilebilir. Böylece, iktisap için genel kurul kararı alınması ve pay karşılığı yedek akçe ayrılması gerekliliği söz konusu olmayacaktır (m. 616/1,ı). Ayrıca, 379/4'te belirtilen şirketçe iktisap edilecek payların bedellerinin ödenmiş olması koşulu burada uygulanmayacaktır¹²⁴.

Açıklığa kavuşturulması gereken ikinci konu ise, payların şirketçe iktisabı işlemlerinin pay devirlerine ilişkin aranan şartlardan istisna tutulmuş olmasıdır. Pay devrine ilişkin kuralları düzenleyen TTK m. 593/1'e göre, *‘esas*

¹²³ Ahmet Türk, Yeni Türk Ticaret Kanunu Ve Sermaye Piyasası Mevzuatına Göre Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, Adalet Yayınevi, 2016, s. 270-271; Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 322-324.

¹²⁴ Cenççi, s. 20; Şener, s. 152; Mehmet Sadık Çapa, Anonim ve Limited Şirketlerin Kendi Paylarını İktisabı, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s. 124-125; Fatih Bilgili / Ertan Demirkapı, “Limited Şirket Genel Kurulunda Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu”, 2017, 16(1), GÜHFD, s. 494.

sermaye payının şirketçe iktisabına ilişkin 612. maddenin ikinci fıkrasında öngörülen haller dışında, esas sermaye payı, ortaklar arasındaki devirler de dâhil olmak üzere sadece aşağıdaki hükümler uyarınca devredilebilir ve miras yoluyla geçer. Maddenin lafzından anlaşılacağı üzere, ayrılan ortağın paylarının ortaklıkça iktisap edilmesi hallerinde, 595. maddede sayılan şekil şartları aranmamaktadır¹²⁵. Burada üzerinde durulması gereken diğer bir nokta, ortaklığın iktisap ettiği ve fakat %10'luk sınırı aşan payların iki yıl içerisinde devredilmesi gerektiği durumdur. 593. maddenin ifadesi, 612. maddenin ikinci fıkrasının tamamını istisna kapsamı içerisine alıyor gibi anlaşılabilir. Ancak, üst sınırı aşan payların iki yıl içerisinde elden çıkarılmasını sağlayacak devir işlemleri pek tabii 595. maddede sayılan koşullara tabi olacaktır.

Kanunda bahsi geçen iki yıllık süre, payların iktisap tarihi ile başlar. Bu iki yıllık süre içerisinde müdürler şirket açısından en uygun zamanda Kanunda belirtilen sınırı aşan payların devrini veya itfasını gerçekleştirmelidir (TTK m. 592)¹²⁶. İşlemlerin müdürlerce yürütülmemesi halinde müdürlerin sorumluluğu doğacaktır (TTK m. 644; 553).

2. Ayrılan Ortağın Esas Sermaye Paylarının Devri

6102 s. TTK'nın 642. maddesindeki ifadeye göre, ayrılma akçesi, ayrılan kişinin esas sermaye payları devredilebiliyor ise ayrılma ile muaccel hale gelir. Payların devriyle elde edilen kaynak, ayrılma akçesinin ödenmesinde kullanılacağından bu yöntem, şirket mal varlığında eksilmeye neden olmayacak; böylece hem sermayenin hem de alacaklıların korunmasına en çok hizmet eden seçenek olarak değerlendirilebilecektir.

Hükme ilişkin olarak öncelikle tartışılması gereken nokta maddenin lafzındaki '*devredilme*' ifadesidir. Madde 642/1,b'nin, Kanunun 595. maddesinde yer alan esas sermaye payının devri koşullarının gerçekleşme ihtimaline gönderme olarak değerlendirilmelidir¹²⁷. Başka bir deyişle, pay üzerinde bağlam mevcut değil ise ve pay 595. maddede belirtilen esaslara uygun bir şekilde devredilebiliyor ise ayrılma akçesi ayrılma ile muaccel hale gelir.

Tartışılması gereken ikinci unsur pay devrinin kim tarafından gerçekleştirileceğidir. Ayrılma neticesinde ayrılan ortak, artık şirketin ortağı veya pay sahibi sıfatına sahip değildir. Dolayısıyla, ayrılan ortağın sahip

¹²⁵ Devir sözleşmesinin şekli, sözleşmenin kapsamı, genel kurulun onayı, sözleşmeden doğan bağlam, genel kurulun devri reddetme süresi gibi hususlar 595. maddede düzenlenmiştir.

¹²⁶ Çapa, s. 129-130.

¹²⁷ Cenkçi, s. 23-24; Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 327.

olmadığı ortaklık payını devretmesi de söz konusu olamayacaktır. Bu bakış açısıyla paylar üzerinde tasarrufta bulunacak olan kişi, ortaklık tüzel kişiliği olacak ve devir ortaklık tarafından gerçekleştirilecektir¹²⁸. Ayrılan ortağın payının ortaklık tarafından devri halinde, 595. maddede öngörülen şartlara uygun bir şekilde devrin gerçekleştirilmesi gerekir. Hüküm gereği, devir sözleşmesi yazılı şekilde yapılmalı ve taraf imzaları noterce onaylanmalıdır (m. 595/1). Ayrıca, devir sözleşmesi genel kurulda onaylanmalıdır. Ancak oylamada devre konu olan paylara ilişkin ortaklık ilişkisi söz konusu olmadığından, ayrılan ortağın oy hakkı bulunmamaktadır. Bunun sonucu olarak, genel kurul karar nisabı hesaplanırken söz konusu paylara ilişkin oylar dikkate alınmayacaktır.

Öğretide payların devri halinde ayrılma akçesinin muaccel hale gelebilmesine ilişkin olarak farklı görüşler yer almaktadır. Şener'e göre, devrin fiilen gerçekleşmesi gerekli değildir. Ayrılma akçesinin muaccel olması için somut ve ciddi bir devir fırsatının olması yeterlidir¹²⁹. Bu görüş, hem muacceliyet tarihinin net olarak belirlenememesi hem de ayrılma akçesi için fiili olarak kaynak yaratılmamış olacağı göz önünde bulundurularak eleştirilebilir. Yıldırım'a göre ise, devir bedelinin tahsil edilmesi ile ayrılma payı muaccel olacaktır¹³⁰. Bu görüş ise, devralanın, devir bedelini ödememesi riskini ayrılan ortağa yüklemesi sebebiyle eleştiriye açıktır. Şahin'e göre, ayrılma payının muacceliyet kazanması için, devir sözleşmesinin imzalanması, noterce onaylanması ve genel kurulca kabul edilmesi gerekmektedir¹³¹. Cenkçi'ye göre ise, devir bedelinin muaccel olduğu tarih, ayrılma akçesinin de muaccel olduğu tarihtir¹³². Kanaatimce, devrin Kanunun esaslarına uygun olarak gerçekleştiği an ayrılma akçesi muaccel olmalıdır.

Devir bedeli ile ayrılma akçesi arasında fark varsa, farkın pozitif veya negatif olmasına göre farklı sonuçlar ortaya çıkacaktır. Devir bedeli ayrılma akçesinden fazla ise fark, ortaklık malvarlığına dâhil olacaktır. Zira ayrılan ortak payın devri neticesinde şirketten ayrılmış değildir; aksine, ortaklık sıfatını kaybetmesi nedeniyle sahipsiz kalan payların devri söz konusudur. Bu

¹²⁸ Baştuğ, s. 93; Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih s. 327; Tuğba Özdoğan Daloğlu, Limited Şirketlerde Çıkma Ve Çıkarılma, On İki Levha, 2020, s. 153.

¹²⁹ Şener, s. 931.

¹³⁰ Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 327.

¹³¹ Şahin, Yeni Türk Ticaret Kanunu, s. 2.06.

¹³² Cenkçi, s. 24

nedenle, pozitif değerler ortaklık bünyesinde kalacaktır. Devir bedeli ayrılma akçesinden az olursa, ödenmeyen kısım diğer kaynaklardan karşılanmalıdır¹³³. Sermaye azaltılmıyor veya azaltma sonucunda elde edilen değer de ayrılma akçesinin tamamını karşılamaya yetmiyor ise m. 643/3 gereği ödenmeyen kısım şirkete karşı borç olarak kaydedilecektir.

3. Esas Sermayenin Azaltılması

TTK m. 642/1, a ve b bentlerinde sayılan diğer kaynakların mevcut olmaması halinde ortaklığın son tercih olarak başvurabileceği yöntem, sermayenin azaltılması yöntemidir¹³⁴. Kanuni hükümlere uygun olarak yapılan sermayenin azaltılması¹³⁵ neticesinde, ayrılan ortağın payları ifta edilmiş olacak¹³⁶ ve bu sayede elde edilen kaynak, ayrılma akçesinin ödenmesinde kullanılacaktır.

Limited ortaklıklarda sermayenin azaltılmasına ilişkin hükümler, limited ortaklığı düzenleyen altıncı kısmın ikinci bölümünde ‘şirket sözleşmesinin değiştirilmesi’ başlığı altında yer almaktadır. TTK’nın 592. maddesine göre, anonim şirketlerin esas sermayenin azaltılmasına ilişkin hükümleri limited şirketlere kıyas yoluyla uygulanır. Anonim şirketlerde sermayenin azaltılmasına ilişkin hükümler ise 473 ila 475. maddeler arasında yer almaktadır.

İlgili Kanun hükümlerince, ayrılma akçesinin ödenmesi amacıyla yapılacak olan sermayenin azaltılmasına yönelik işlemler, müdür veya müdürlerin bu yönde atacağı adımla başlayacaktır. Müdür ya da müdürler, sermaye azaltılmasına gidilmesinin sebepleri ile azaltmanın amacı ve azaltmanın ne şekilde yapılacağına ilişkin bir rapor hazırlayıp genel kurula sunar (TTK m. 473/1). Ayrıca, sermayenin azaltılabilmesi için azaltmaya rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin bulunduğu belirlenmiş olmalıdır (TTK. 473/2). Bu belirleme, TSY’nin 96.

¹³³ Baştuğ, s. 266; Erdil, s. 103; Sifter/Fischer/Petrin, s. 338.

¹³⁴ Üçışık, s. 205.

¹³⁵ Hayrettin Çağlar, Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması, Turhan Kitabevi, 2010, s. 37.

¹³⁶ Limited ortaklıklarda sermayenin azaltılması, esas sermaye paylarının itibari değerlerinin indirilmesi, esas sermaye paylarının ortadan kaldırılması veya payların birleştirilmesi şeklinde gerçekleştirilebilir. Şener, s. 240; Anonim ortaklıklar için bkz. Rıza Ayhan / Hayrettin Çağlar / Mehmet Özdamar, Şirketler Hukuku Genel Esasları, Yetkin Kitabevi, 2019, s. 404-406.

maddesinin birinci fıkrasının c bendi uyarınca, yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir ya da denetime tabi şirketlerde denetçi tarafından oluşturulacak bir rapor ile ortaya konulmalıdır¹³⁷. Söz konusu rapor olmaksızın, genel kurul tarafından sermayenin azaltılmasına ilişkin karar alınamayacaktır.

Sermayenin azaltılması şirket sözleşmesi değişikliği olarak nitelendirildiğinden bu konuya ilişkin genel kurul kararı alınması gerekir. Genel kurul kararı için aranan çoğunluk 589. maddeye göre belirleneceğinden, esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların oylarıyla sermayenin azaltılmasına karar verilebilir¹³⁸. Bununla birlikte, ortağın ortaklıktan ayrılması mahkeme kararına dayanıyorsa, başka bir deyişle haklı nedenle çıkma veya çıkarma davası neticesinde ayrılma gerçekleşiyorsa, öğreti, genel kurul kararına ihtiyaç duyulmayacağını, mahkeme kararının genel kurul kararı yerine geçeceğini belirtmektedir¹³⁹. Bu görüş, haklı nedenle fesih davası açılması halinde hâkime verilen takdir yetkisi neticesinde mahkemenin fesih yerine davacı ortağın ortaklıktan çıkarılması ve gerçek değere uygun ayrılma akçesi ödenmesi kararı temelinde oluşturulmuş bir görüştür¹⁴⁰. Limited ortağın ortaklıktan mahkeme kararı sonucu ayrılması halinde benzer şekilde mahkeme, hem ortağın çıkma veya çıkarılmasına hem de ayrılma akçesinin ödenmesine hükmedecektir. Böylece, ayrılma, mahkeme kararı ile gerçekleşmiş ise azaltmaya ilişkin işlemlere bir istisna getirilmek suretiyle genel kurul kararı olmaksızın sermayenin azaltılması yoluna gidilebilecektir. Ancak bu istisna sözleşmeden doğan çıkma veya çıkarma hakkının kullanılması halinde uygulama alanı bulmamalıdır¹⁴¹. Aksi halde, genel kurulun devredilmez

¹³⁷ Burada bahsi geçen yetkili isimler ortaklık tarafından tayin edilmektedir. Bu durum tarafsızlığı ortadan kaldırma ihtimali bulunması sebebiyle Şener tarafından eleştirilmiştir. Bkz. Şener, s. 237.

¹³⁸ Limited şirketlerde genel kurul kararları için aranan çoğunluk 620. maddede düzenlenmiştir. 621. madde ise önemli kararlarda aranan ağırlaştırılmış nisabı düzenler. Bahsi geçen maddeler dışında 589. madde şirket sözleşmesi değişikliklerinde aranması gereken çoğunluğu düzenlemektedir. Esas sermayenin azaltılması hükümleri şirket sözleşmesinin değiştirilmesine ilişkin hükümler arasında yer aldığından, 592. madde anonim şirket hükümlerine atf yapsa bile, esas sermayenin azaltılması halinde alınması gereken genel kurul kararı için aranan çoğunluk 589. maddeye göre belirlenmelidir. Zira bahsi geçen atf nisaplar açısından değil uygulanacak işlemler açısından dikkate alınmalıdır. Bkz. Pulaşlı, s. 2077.

¹³⁹ Üçışık, s. 204; Cenkçi, s. 27.

¹⁴⁰ Oruç, s. 230; Ayan, s. 2256; Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 332.

¹⁴¹ Aksi görüş için bkz. Cenkçi, s. 27-28; 6762 s. Kanun dönemine ilişkin aksi görüş için bkz.

yetkileri arasında sayılan şirket sözleşmesinin değiştirilmesi yetkisi müdürlere devredilmiş olacaktır (m. 616/1). Öğretide genel kurul kararının alınmaması gerektiği görüşü, gerekli sermaye çoğunluğunun sağlanamaması endişesinden kaynaklanmaktadır. Ancak, yukarıda izah edildiği üzere, ayrılan ortağın payları mevkii olarak varlığını korumakla birlikte paylara bağlı bulunan ortaklık hakları donmaktadır. Dolayısıyla ayrılan ortağın payları genel kurul kararlarında dikkate alınmaksızın nisap hesaplaması yapılmalıdır¹⁴². Böylece, ayrılan ortağın ortaklık payı istenen nisabın oluşturulmasında bir engel doğurmayacak ve ayrılan ortak dışındaki diğer ortakların katılımı ile sermayenin azaltılmasına ilişkin genel kurul kararı alınmış olacaktır.

Ayrıma akçesinin ödenmesi amacıyla yapılan sermayenin azaltılmasında kritik noktalardan bir diğeri ise azaltma oranının şirket tarafından belirlenmesidir. Bu hususa, yani hangi oranda sermayenin azaltılması gerektiğine ilişkin olarak iki ihtimal üzerinde durulabilir. İlk ihtimal, ayrıma akçesinin diğer iki yöntemle başvurulmaksızın doğrudan sermayenin azaltılması yoluyla ödenmesi halidir. Bu halde, ayrılan ortağın esas sermayeye karşılık gelen sermaye payı oranında azaltma gerçekleştirilmelidir. İkinci ihtimal ise, ayrıma akçesinin bir kısmının diğer kaynaklardan ödenmiş olması halidir. Bu durumda, ödenmeyen kısma karşılık gelecek kadar sermayenin azaltılması gerekmektedir. 6335 s. Kanun ile yapılan değişiklikten önce, m. 642/2'ye göre, sermayenin hangi oranda azaltılması gerektiği işlem denetçileri tarafından hesaplanıyordu. 642. maddenin ikinci fıkrasının ilga edilmesiyle birlikte bu görevin müdürlere bırakıldığını söylemek mümkündür. Ancak müdürlerin tarafsız ve güvenilir bir şekilde sermaye azaltma oranı belirleyeceği tartışmaya açıktır. Cenkçi'ye göre bu durumun daha şeffaf bir yöntemle çözüme kavuşturulabilmesi için burada da TSY'nin 96. maddesinin birinci fıkrasının c bendine başvurulabilir. Buna göre, sermayenin hangi oranda azaltılacağına yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali

Arslanlı/Domaniç, s. 771.

¹⁴² Benzer bir durum, TTK'nın 389 ve 612/4 maddelerine göre, anonim ve limited şirketlerin kendi paylarını iktisap etmesi halinde de ortaya çıkmaktadır. Bu paylara ilişkin katılım hakları kullanılmadığından, şirketin iktisap ettiği kendi payları genel kurulun toplantı nisabında dikkate alınmamaktadır. Çapa, s. 106; Türk, s. 291-294; Mehmet Özdamar, Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarını İktisap Etmesi, Yetkin Yayınları, 2005, s. 217; Hayrettin Çağlar, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına göre Anonim Şirketin Kendi Paylarını İktisap Etmesi", 2010, S. 75-76, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, s. 94; İlyas Çelikleş, Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını İktisabı, Arıkan, 2006, s. 207-220; Oğuz İmregün, Anonim Ortaklıklar, Yasa Yayıncılık, 1989, s. 279.

müşavir ya da denetime tabi şirketlerde denetçi tarafından karar verilmelidir¹⁴³. Böylece şirketin ve ayrılan ortağın menfaatlerini dengeleyebilecek üçüncü bir kişi tarafından sermayenin azaltılma oranı belirlenecektir. Kanaatimce, hem sermayenin azaltılması oranının hem de alacaklıların menfaatini koruyacak aktifin bulunduğu şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi tarafından görevlendirilecek bir yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir tarafından belirlenmesi objektif bir yöntem olarak benimsenebilir. Böylece, müdürlerce görevlendirilecek bir yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir yerine mahkeme tarafından görevlendirilecek bir mali müşavirin belirleme yapması neticesinde tarafların güveni korunmuş olacaktır.

Ayrılma akçesinin sermayenin azaltılması yöntemiyle elde edilecek kaynaktan ödenebilmesi için limited şirketin sermayesinin kanuni alt limit olan 10.000 TL sınırında olmaması gerekir. TTK'nın 580. maddesinin birinci fıkrası uyarınca 10.000 TL altı sermayenin altında limited ortaklıkların kurulması söz konusu olamayacaktır¹⁴⁴. Bu hüküm kapsamında limited ortaklıklarda sermaye, yasal sınırın altında kalacak şekilde azaltılamaz. Böyle bir halde, sermayenin azaltılması yoluyla ayrılma akçesi için kaynak yaratılması söz konusu olamayacaktır.

Genel kurulca sermayenin azaltılması kararı verildikten sonra, karar, müdürlerce internet sitesine konulmalı ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ayrıca şirket sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde yedişer gün arayla üç defa ilan edilmelidir. İlanda alacaklılara, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesindeki son ilandan itibaren iki ay içerisinde alacaklılarını bildirerek, bunların ödenmesini veya teminat altına alınmasını isteyebilecekleri belirtilir. Ayrıca şirketçe bilinen alacaklılara çağrı mektubu gönderilir (TTK m 474). Sermayenin azaltılmasının tescil ve ilanı ancak iki aylık sürenin dolması, borçların ödenmesi veya alacaklılara teminat verilmesinden sonra gerçekleştirilebilir. Ticaret siciline tescil ve ilan ile birlikte sermaye azaltılmış olur. Tescil ve ilan ile birlikte ayrılma akçesi de muaccel hale gelecektir.

Bu aşamada sermayenin ne zaman azaltılması gerektiği gündeme gelmektedir. Limited şirketlere ilişkin olarak bu konuda bir hüküm yer almadığından, kolektif şirketlere özgü 262. maddenin birinci fıkrasına göre, sermayenin şirket sözleşmesinde gösterilen tarihte, böyle bir sözleşme hükmü

¹⁴³ Cenkçi, s. 27.

¹⁴⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1442, 1442a.

yoksa ayrılmadan sonra çıkarılacak ilk bilanço tarihinde azaltılması gerektiği ileri sürülebilir¹⁴⁵.

D. AYRILMA AKÇESİNDE KISMÎ MUACCELİYET

TTK'nın 642. maddesinin üçüncü fıkrası, birinci fıkrada belirtilen kaynakların, ayrılma akçesinin tamamını karşılamaya yetmemesi halinde, yani kısmî ifa halinde, ödenmeyen tutarın hangi durumda muaccel hale geleceğini düzenlemektedir. Bahsi geçen fıkranın ifadesine göre, “*ayrılan ortağın ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı, şirkete karşı, bütün alacaklılardan sonra gelen bir alacak oluşturur. Bu husus yıllık raporda kullanılabilir öz kaynak tutarının tespiti ile muaccel hale gelir*”. Başka bir ifadeyle, TTK m. 642/1'de belirtilen kaynakların yetersiz kalması veya kaynak yaratmanın kanuni sınırlamalara takılması halinde, ayrılma akçesinin ödenmemiş olan kısmı, müdür veya müdürlerce oluşturulan yıllık rapor¹⁴⁶ neticesinde ortaya konan kullanılabilir öz kaynağın tespiti ile muaccel hale gelir¹⁴⁷. Bununla birlikte, bu fıkra ayrılma akçesinin tek seferde tek bir kaynakla ödenmesi gerektiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Ayrılma akçesi, m. 642/1'de sayılan kaynakların biri, bir kısmı veya tamamı işletilerek ödenebilir. Her kaynak yaratımında, kaynağa eş gelen değer kadar ayrılma akçesi muaccel hale gelir¹⁴⁸. Başka bir deyişle, kısmen ifa edilen ayrılma akçesi, yıllık raporda kullanılabilir öz sermayenin tespiti olmaksızın, m. 642/1'de sayılan kaynakların oluşması hallerinde de muaccel hale gelecektir¹⁴⁹. Benzer şekilde, iktisadi açıdan zor durumdaki bir ortaklığın, ayrılma akçesini kısmen dahi m. 642/1'de belirtilen kaynaklarla ödeyememesi halinde, kaynakların oluşması veya kullanılabilir

¹⁴⁵ Cenççi, s. 29; Arslanlı/Domaniç, s. 773.

¹⁴⁶ Maddede bahsi geçen rapor, TTK'nın 625. maddesinin birinci fıkrasının f bendinde belirtilmektedir. İlgili bende göre, şirket finansal tablolarının, yıllık faaliyet raporunun ve gerekli olduğu takdirde topluluk finansal tablolarının ve yıllık faaliyet raporunun düzenlenmesi müdür veya müdürlere ait devredilmez ve vazgeçilmez görevlerdendir.

¹⁴⁷ 642. maddenin üçüncü fıkrası yeteri kadar açık ifade edilmemiş gibi gözükse de bu noksanlık esasında ikinci fıkranın ilga edilmesinden kaynaklanmaktadır. Zira üçüncü fıkra ikinci fıkra ile anlam bütünlüğü doğurmaktaydı. Şöyle ki, ikinci fıkra işlem denetçilerini öz kaynak tutarının belirlenmesi, öz kaynak tutarı yeterli değil ise hangi oranda sermayenin azaltılacağına tespiti görevleriyle donatmaktaydı. İkinci fıkrada belirtilen işlemler neticesinde hala ayrılma akçesinin bir kısmının karşılanamama ihtimali göz önünde bulundurularak üçüncü fıkra sisteme dâhil edilmiştir. Ancak ikinci fıkranın kanun kapsamından çıkarılması neticesinde üçüncü fıkra açıklanmaya muhtaç hale gelmiştir.

¹⁴⁸ Şener, s. 934.

¹⁴⁹ Trüeb, s. 242.

öz kaynağın yıllık rapor ile tespit edilmesi neticesinde ayrılma akçesi muaccel hale gelecektir¹⁵⁰.

Bu noktada, 642. maddenin üçüncü fıkrasının oluşturulması amacı tartışmaya açılabılır. Zira m. 642/1’de sayılan kaynakların oluşması da ayrılma akçesini muaccel kılacaktır. Bu bağlamda bu fıkranın amacı, ayrılma akçesini ödeme niyeti olmayan ortaklığın, yıllık raporda ortaya çıkan somut değerlendirmeler neticesinde ayrılma akçesini ifa etme mecburiyetine düşmesini sağlamaktır. Ortaklığı motive edici bir diğer unsur ise öğretide kabul edilen yaklaşıma göre, yıllık rapor sonucu muaccel hale gelen ayrılma akçesinin, kâr payı dağıtılmadan önce ifa edilmesi gereken borç özelliğine sahip olmasıdır¹⁵¹. Bu hükümle ayrılma akçesinin hızlı bir şekilde ödenmesinin sağlanması hedeflemiştir.

Madde hükmünde belirtilen “*bütün alacaklılardan sonra gelen*” ifadesi, açıklamaya muhtaç bir ifadedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, bu ifade, şirketin iflası veya tasfiyesi sırasında önem kazanmaktadır. Başka bir deyişle, ortaklığın iflası halinde veya tasfiyesi aşamasında, şirketin diğer alacaklılarının alacakları ifa edilmeden ayrılan ortağın ayrılma akçesi ödenmeyecektir¹⁵². Burada amaç, sermayenin bir karşılığı olarak ödenen ayrılma akçesinin öncelikli ödenmesinin engellenmesiyle alacaklıların menfaatinin gözetilmesidir¹⁵³. Ayrıca bütün alacaklılardan kasıt ise ortaklar dışındaki alacaklılardır. O halde, tersten ifadeyle, varlığı devam eden şirketlerde ayrılma akçesi tüm alacaklarla birlikte ödenebilecek bir alacak hakkıdır¹⁵⁴.

E. DENETİM YETKİSİ VE KORUYUCU TEDBİRLER

TTK, ayrılma akçesine ilişkin düzenlemelerinde ayrılan ortak ile ortaklık ve ortaklık alacaklıları arasında menfaat dengesi sağlamayı hedeflemekle birlikte, ayrılma akçesinin kısmî ifası halinde, ödenmeyen kısmın muaccel hale gelmesini müdürlerce tutulacak ve gerçeği yansıtacak yıllık raporun varlığına bağlamaktadır. Ayrılma akçesinin kalan kısmının ödenmesine ilişkin

¹⁵⁰ Tekinalp, Anonim ve Limited Ortaklıklar, s. 389.

¹⁵¹ Şener, s. 934; Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 336; Şahin, Yeni Türk Ticaret Kanunu, s. 207; Trüeb s, 242; Siffers/Fischer/Petrin, s. 343.

¹⁵² Siffers/Fischer/Petrin, s. 343; Şener, s. 932.

¹⁵³ Kostkiewicz/Wolf/Amstutz/Fankhauser, s. 2183; Cenkçi, s. 33.

¹⁵⁴ Erdoğan Moroğlu, 6102 s. Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme Ve Öneriler, 8. Bası, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 395-396; Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 339-340; Şahin, Yeni Türk Ticaret Kanunu, s. 206; Şener, s. 932; Kendigelen, s. 558.

bu durumun, ayrılan ortak açısından olumsuz bir sonuç doğurmasını önlemek adına, TTK'da herhangi bir hüküm yer almazken, mehz İsvBK'nın 825a maddesinin dördüncü fıkrası ayrılan ortağa bir takım yetkiler tanımıştır. İlgili maddeye göre, ayrılma akçesinin tamamen ödenmemesi halinde, ayrılan ortak, denetçi tayin edilmesini ve yıllık bilançonun denetlenmesini talep edebilir¹⁵⁵. Ayrıca, öğretide ayrılan ortağın, bilgi alma ve inceleme hakkı olduğu görüşü ağırlıklı olarak kabul edilmiştir¹⁵⁶. Ayrılan ortağa verilen bu hak, ortaklığa tanınan inisiyatifi ve yılsonuna kadar verilen vadeyi dengeleme aracı olarak nitelendirilebilir¹⁵⁷. Böylece, ayrılan ortak, hem şirketin mali durumu hakkında bilgi alma hem de öz kaynağın artışına rağmen ayrılma akçesinin ödenmesinden kaçınılmasına engel olma imkânına sahip olacaktır¹⁵⁸.

TTK'nın ilgili maddeleri arasında İsvBK m. 825a/4 hükmüne benzer bir düzenleme yer almamaktadır. Böylece, ayrılan ortak ne şirketin gidişatıyla ilgili bilgi talep edebilir ne de şirketin denetçi tayin etmesini sağlayabilir. Bu halde, şirket, yıllık raporda mevcut kullanılabilir öz kaynakları gizleme ve ayrılma akçesinin kalan kısmını ödemekten kaçınma fırsatına sahip olabilecektir¹⁵⁹. İsvBK'nın 825a/4 maddesine benzer bir düzenlemenin TTK'da yer almamasından dolayı, yıllık raporda belirtilmeyen öz kaynak artışının, denetime tabi limited şirketlerde, denetçi raporunda tespitiyle birlikte ayrılma akçesi muaccel hale gelecektir¹⁶⁰. Bununla birlikte, bağımsız denetime tabi olmayan limited ortaklıklarda ise durumun tespiti neredeyse imkânsızdır¹⁶¹. Zira bağımsız denetime tabi olmayan limited ortaklıklarda, ortaklık iradi olarak denetçi tayin edilmesine karar vermiyorsa, denetim m. 614 kapsamında

¹⁵⁵ Trüeb, s. 242; Handschin/Truniger, s. 255; Kostkiewicz/Wolf/Amstutz/Fankhauser, s. 2183; Siffers/Fischer/Petrin, s. 343; Şahin, Yeni Türk Ticaret Kanunu, s. 207.

¹⁵⁶ Trüeb, s. 242, 243; Siffers/Fisher/Petrin s. 344; Handschin/Truniger, s. 255; Kostkiewicz/Wolf/Amstutz/Fankhauser, s. 2183.

¹⁵⁷ Şahin, Yeni Türk Ticaret Kanunu, s. 207.

¹⁵⁸ Şahin, Yeni Türk Ticaret Kanunu, s. 207.

¹⁵⁹ Şirket malvarlığını azaltıcı işlemler, devirler ve borçlanmalar gerçekleştirilebilir. Bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.16801.

¹⁶⁰ TTK m. 635; 397/1, 398/1. Tekinalp, Çıkmaya Katılma, s. 3

¹⁶¹ TTK'nın 635. maddesine göre, Kanunun anonim şirketlerde denetimi düzenleyen 397. maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları dışında kalan, anonim şirketin denetçiye denetime ve özel denetime ilişkin hükümleri limited şirketlere de uygulanır. Bu madde değerlendirildiğinde ortaya çıkan sonuç şudur: Bağımsız denetime tabi limited şirketler, anonim şirket esaslarına göre denetime tabi tutulurken; bağımsız denetime tabi olmayan limited şirketler özel denetim ve 614. maddede belirtilen inceleme ve bilgi alma çerçevesi dışında denetime tabi değildir. Bkz. Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 537; Şener, s. 812.

ortakların bilgi alma ve inceleme hakkıyla ve pay sahiplerinin veya azınlığın özel denetim talebiyle sınırlıdır. Dolayısıyla bağımsız denetime tabi olmayan limited şirketlerde ayrılan ortağın alacak hakkını koruyacak bir araç mevcut değildir.

Ayrılan ortağa TTK'nın ilgili hükümlerince bilgi alma ve denetim yetkisinin verilmemesi, öğretilde, TTK m. 638/2'nin benzer amaçla kullanılması gerektiği görüşünün ileri sürülmesine neden olmuştur¹⁶². Öğretinin çabası yerinde olmakla birlikte, bu çaba, başka bir deyişle m. 638/2'nin uygulanması, İsvBK'nın 825a/4 maddesinin ayrılan ortağa sağladığı güvence ve gücü sağlamaktan uzaktır. Bunun sebebi birkaç gerekçeyle ileri sürülebilir. Öncelikle TTK'nın 638. maddenin ikinci fıkrası, ortak tarafından haklı nedenle çıkma davası açılması halinde, talep üzerine, mahkemenin, dava süresince, davacının ortaklıktan doğan hak ve borçlarından bazılarının veya tümünün dondurulmasına veya ortağın durumunu teminat altına alınması için gerekli önlemlere (ihtiyati tedbir) karar verebileceğini düzenlemektedir¹⁶³. Dolayısıyla bu maddeye göre, ihtiyati tedbirler ancak mahkeme kararı neticesinde alınabilir¹⁶⁴; ayrıca, tedbirler en fazla mahkeme kararı kesinleşene kadar uygulanabilir¹⁶⁵. Buna ek olarak, 638. maddenin amacı, ayrılma henüz gerçekleşmemişken ortaklık sıfatının devam etmesi nedeniyle doğabilecek zararların önüne geçmektir. Oysa ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmının muacceliyetine ilişkin durum, mahkeme kararı olsun ya da olmasın, ayrılmanın sonucu olarak ortaya çıkan bir durumdur. Sonuç olarak, 638. maddenin ikinci fıkrası, ne mahkeme kararına dayanan ne de mahkeme kararı olmaksızın ortaya çıkan ayrılma hallerinde, ödenmeyen ayrılma akçesi kısmı için koruma aracı olma özelliğine sahiptir.

Öğreti, ayrıca, ayrılan ortağın bilgi alma hakkının söz konusu olacağını ileri sürmektedir¹⁶⁶. Bu görüş TTK'nın 263. maddesine dayandırılmaktadır. İlgili maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesine göre, kollektif şirketten

¹⁶² Cenkçi, s. 42.

¹⁶³ Öğreti bu hükmün haklı nedenle çıkarma ve hatta fesih davalarında dahi uygulanması görüşündedir. Zira hükmün mehazi olan İsvBK m. 824 daha kapsayıcı bir şekilde gerekli önlemlerin hem haklı nedenle çıkma hem de çıkarma davalarında uygulanacağını düzenlemektedir. Bkz Şener, s. 912; Çamoğlu, Limited Ortaklıkta Çıkarılma, s. 20.

¹⁶⁴ Cengiz Serhan Konuralp, "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbirler", 2013, LXXI (2), İÜHFİM, s. 228.

¹⁶⁵ Konuralp, s. 252.

¹⁶⁶ Tekinalp, Anonim ve Limited Ortaklıklar, s. 389; Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 342.

çıkan ya da çıkarılan ortak, her faaliyet dönemi sonunda, o yıl içinde bitirilen işlerin hesaplarını ve devam etmekte olan işlerin o tarihteki durumu hakkında bilgi verilmesini isteyebilir¹⁶⁷. Bahsi geçen madde hükmü gereğince, limited şirketlerde de çıkan veya çıkarılan ortak, ayrılma akçesinden doğan kısmî alacak hakkını koruma altına alabilmek için, ayrılma gerçekleşikten sonra ortaklığın işleri hakkında bilgi alabilmelidir. TTK'nın 263. maddesi temelinde, ayrılan ortağın bilgi edinmesi olanağı bulunmakla birlikte, ayrılan ortağın ayrılma akçesinden doğan alacak hakkının daha kapsamlı bir şekilde korunmasını sağlayacak olan denetim hakkı kendisine verilmemiş olacaktır.

Öğretide, TTK'nın yukarıda bahsi geçen hükümlerinin, ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmına ilişkin olarak, ayrılan ortağa bir takım koruyucu tedbirler sağlamak amacıyla kullanılabilmesi ifade edilse bile; ayrılan ortağın ortaklık karşısında korunmasını sağlayacak en etkili yöntemin, dava yoluna gidilmeksizin doğrudan şirketten bilgi almasını, denetçi tayin edilmesini ve denetim yapılmasını sağlayacak mekanizmaların kendisine sunulması olduğu unutulmamalıdır. Bu anlamda, TTK'nın kimi hükümlerinin kıyas yoluyla uygulanması yerine ayrılan ortağın ayrılma akçesi tamamen ifa edilinceye kadar, şirketin yıllık faaliyet raporunun denetlenmesini sağlamak adına, şirket bağımsız denetime tabi olsun ya da olmasın, bilgi alma ve denetçi tayin edilmesini talep etme hakkı kanun kapsamı içerisinde düzenlenmelidir.

F. AYRILMA AKÇESİNDE FAİZ

Limited şirketlerde ayrılma akçesini düzenleyen TTK'nın 641 ve 642. maddelerinde, ayrılma akçesine anapara faizi işletilip işletilmeyeceği konusunda açık bir hüküm yer almamaktadır¹⁶⁸. Bununla birlikte, gerekçede ayrılma akçesinin ayrılan ortak için faizsiz bir alacak hakkı olduğu belirtilmiştir¹⁶⁹. Mevzuatın 825a/3 hükmü ise açıkça ayrılma akçesine faiz yürütülemeyeceğini ifade etmektedir¹⁷⁰. Öğretide çoğunlukla kabul gören

¹⁶⁷ Ayrıca yazar TBK'nın 636. maddesinin ikinci fıkrası temelinde de ortağın bilgi alma hakkının olduğunu ileri sürmektedir. Bkz. Yıldırım, Hakkı Nedenle Fesih, s. 342.

¹⁶⁸ Türk Ticaret Kanunu teklif metninde ayrılma akçesinin faizsiz bir alacak olduğu belirtilmişti. Bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S: 96, s. 720. Ancak, teklifteki bu ifade Adalet Komisyonu tarafından metinden çıkarılmıştır. Bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S: 96, s. 1119.

¹⁶⁹ TTK 642. madde gerekçesi.

¹⁷⁰ Siffers/Fisher/Petrin s. 343.

görüş, TTK gerekçesi ve mehaz Kanun hükmüne paraleldir¹⁷¹. 642. maddenin amacının ayrılan ortak ile şirket ve şirket alacaklıları arasındaki menfaat dengesinin korunması olduğu, ayrılma akçesinin esasında ortağın sermaye payına denk gelen karşılığı olarak tanımlandığı ve esas sermayeye anapara faizi uygulanamayacağı esasları öğretinin benimsediği görüşün temelini oluşturmaktadır¹⁷². Bununla birlikte, anapara faizinden farklı olarak temerrüt faizinin uygulanabileceği konusunda herhangi bir çekince yoktur. Ayrılma akçesinin borçlusu olan ortaklığın temerrüde düşmesiyle birlikte temerrüt faizi işlemeye başlayacaktır (TBK m. 117/1)¹⁷³.

G. ZAMANAŞIMI

Ayrılma akçesi için zamanaşımı süresi TTK'nın 642. maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen muacceliyet halinin meydana gelmesi ile işlemeye başlayacaktır. Ayrılma akçesine ilişkin zaman aşımı süresi için Türk Borçlar Kanunu'nda belirtilen süreler dikkate alınacaktır. Ayrılma akçesi ortaklık ilişkisinin sona ermesi neticesinde doğduğu için TBK m. 147/1,4 gereği beş yıllık zaman aşımı süresine tabi olmalıdır¹⁷⁴.

SONUÇ

1. Limited ortaklık sermaye şirketleri ile şahıs şirketleri arasında yer alan melez bir yapıya sahiptir. Hem sermaye şirketlerine hem de şahıs şirketlerine dair unsurların bir kısmını limited ortaklıklarda görmek mümkündür. Limited ortaklıklarda ortakların şahsı anonim şirketlere nazaran daha önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle, ortaklık payının devri, ortaklıktan ayrılma daha sıkı şartlara bağlı olarak düzenlenmiştir.
2. Ortaklıktan ayrılmak isteyen ortaklar veya ortağı pay sahipliğinden çıkarmak isteyen ortaklık, çıkma veya çıkarma müesseselerine

¹⁷¹ Şener, s. 932; Çamoğlu, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, s. 8; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1680; Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 337.

¹⁷² Burada kanun hükmü bulunmamasına rağmen faiz işletilemeyeceği yönündeki görüş, amaçsal yorum kapsamında değerlendirilebilir. Zira kanun koyucunun amacı, ayrılma akçesinin tarafların menfaatini dengeleyecek şekilde oluşturulmasıdır. Bu dengenin aktörlerinden biri de faizdir. Ayrılma akçesine anapara faizi işletilmemesi neticesinde şirket alacaklılarının menfaatinin korunması amaçlanmaktadır.

¹⁷³ Şener, s. 932; Çamoğlu, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, s. 8; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N.1680; Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 338; Trüeb, s. 242.

¹⁷⁴ Şener, s. 934; Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih, s. 341. Aksi görüş için bkz. Develi, s. 485; Dirikkan, s. 159.

başvurabilecektir. Çıkma, herhangi bir koşul bulunmaksızın veya koşullara bağlı olarak; çıkarma ise bir takım koşullar çerçevesinde şirket sözleşmesinde düzenlenebilir. Sözleşmeden doğan çıkma ya da çıkarma hakkı yenilik doğuran haklardandır. Hakkın kullanıldığını beyan eden iradenin karşı tarafa ulaşmasıyla birlikte hüküm doğmaktadır. Bu anlamda, çıkma hakkını kullanan ortağın bu iradesi şirket tüzel kişiliğine ulaştığı anda ortak şirketten ayrılmış olur. Aynı esas, sözleşmeden doğan çıkarma halinde de geçerlidir. Genel kurul tarafından alınan çıkarma kararının çıkarılan ortağa tebliği ile ortağın ortaklıktan ayrılması gerçekleşmiş olur. Haklı nedene dayanan çıkma ve çıkarma hallerinde ise çıkma ve çıkarmanın hüküm doğurması mahkeme kararına bağlıdır. Zira haklı nedenle çıkma veya çıkarma, ilgili ortak veya ortaklığın mahkemeye başvurusu ile gerçekleşecektir. Her iki durumda da mahkeme kararının kesinleşmesi ile ortağın ortaklıktan ayrılması söz konusu olacaktır.

3. Ayrılmanın gerçekleşmesiyle, çıkan ya da çıkarılan ortağın payları mevcudiyetini korumakla birlikte, paylara bağlı hak ve yükümlülükler donar. Pay üzerinde tasarruf etme hak ve yetkisi şirket tüzel kişiliğine ait olur. Zira ayrılan ortağın ayrılmayla birlikte ortak sıfatı sona ermiş ve pay sahibi olma durumundan doğan hakları da ortadan kalkmıştır.
4. Ayrılma akçesi, çıkan veya çıkarılan ortağın Kanundan doğan ve sermaye payına karşılık gelen alacak hakkıdır. Ayrılma akçesi bedeli şirketin yaşayan gerçek değerine göre hesaplanmalıdır. Hesaplamanın sağlanabilmesi için bir ara bilanço çıkarılması gerekmektedir. Ayrılma akçesinin hesaplanacağı tarih ayrılmanın nasıl gerçekleştiğine bağlı olarak değişmektedir. Ayrılma, sözleşmeden doğan çıkma veya çıkarma hakkının kullanılması sonucu gerçekleşmişse, ilk halde çıkma iradesinin şirket tüzel kişiliğine ulaştığı tarih; ikinci halde, genel kurul kararının ilgili ortağa tebliğ tarihi dikkate alınarak ayrılma akçesi gerçek değere göre hesaplanmalıdır. Ayrılma, mahkeme kararı neticesinde gerçekleşmiş ise mahkeme kararına en yakın tarih dikkate alınarak ayrılma akçesi bedeli belirlenmelidir.
5. Ayrılma mahkeme kararına dayanmıyorsa, ayrılma akçesinin hesaplanması müdürlerin görevleri arasındadır. Ancak taraflar ayrılma akçesi bedeli konusunda anlaşamazlarsa ayrılma akçesi bedelinin belirlenmesi için arabulucuya, anlaşma sağlanamaması halinde mahkemeye başvurabilir. Bu halde ve ayrılmanın mahkeme kararına dayanması haline, ayrılma akçesinin gerçek değeri, uzman bilirkişilerin

raporları temelinde mahkeme tarafından belirlenecektir. Ayrıca mahkeme, kullanılabilir öz sermayenin mevcut olup olmadığını, kullanılabilir öz sermaye yetersiz ise hangi oranda sermaye azaltılmasının gerektiğini karara bağlamalıdır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur; ayrılma akçesi bedeline ilişkin karar kesin karardır. Dolayısıyla kararın üst derece mahkemesi tarafından yeniden incelenmesi söz konusu değildir. Bununla birlikte, haklı nedenle çıkma veya çıkarma kararı ise taraflarca istinaf ve/veya temyiz yoluna götürülebilir. Sonuç olarak, ayrılma akçesi bedeli kesinleşirken ayrılma kararı kesinleşmemiş ve ayrılmanın hüküm doğurması ileriki bir tarihe ertelenmiş olacaktır. Bu durum ortaklığın veya ayrılan ortağın mali açıdan zarara uğramasına ve taraflar arasındaki menfaat dengesinin bozulmasına neden olabilir. Bu nedenle, ayrılma akçesi bedeline ilişkin kararın kesin karar niteliğinde olduğunu düzenleyen TTK m. 597 hükmünde değişiklik yapılması gerekmektedir.

6. TTK'nın 642. maddesi gerçek değere göre hesaplanan ayrılma akçesinin ödenmesi için kullanılacak kaynakları emredici bir şekilde düzenlemektedir. İlgili hükme göre ayrılma akçesi (i) kullanılabilir öz kaynak ile, (ii) ayrılan ortağın payının devri ile, (iii) sermayenin azaltılması ile ödenebilir. Şirket sözleşmesi çıkma hakkını kapsıyorsa, ayrılma akçesinin ödeme zamanı, ödeme şekli, ayrılma akçesinin hesaplanma yöntemi gibi unsurlar şirket sözleşmesiyle düzenlenebilir. Bununla birlikte, ayrılma akçesini tamamen ortadan kaldıran veya 642. maddede belirtilen kaynaklardan başka bir kaynak ile ayrılma akçesinin ödenmesini öngören sözleşme hükümleri geçersizdir. Ayrılma akçesinin ödeneceği kaynağın belirlenmesi aynı zamanda muacceliyet tarihinin belirlenmesi anlamına gelmektedir. Şöyle ki;
 - a. Bu kaynaklardan herhangi biri ayrılma esnasında mevcut ise, başka bir deyişle şirketin kullanılabilir öz sermayesi var ise, ayrılan ortağın payı devrediliyor ise veya sermaye azaltılıyor ise, ayrılma akçesi ayrılma ile muaccel hale gelir.
 - b. Kaynaklardan herhangi birinin mevcut olmaması halinde ise, bu kaynaklardan birinin sağlanması ile ayrılma akçesi muaccel hale gelecektir.
7. Çıkma veya çıkarma hallerinden birinin gerçekleşmesi halinde, Kanunda açıkça kaynaklar arasında bir sıra belirtilmemiş olmakla birlikte, ayrılma akçesinin ödenmesinde kullanılacak sıralama öğretide şu şekilde ifade

edilmektedir: Ayrılma akçesi öncelikle payın devredilmesiyle, sonra kullanılabilir öz sermayeyle, son çare olarak ise sermayenin azaltılmasıyla ödenmelidir.

8. Ayrılma akçesinin kullanılabilir öz sermayeyle ödenmesi halinde, ayrılan ortağa ait payların şirket tarafından 612. madde hükümlerine uygun olarak iktisap edilmesi gerekmektedir. İlgili madde hükmüne göre, esas sermayenin en fazla yüzde yirmisine karşılık gelen paylar iktisap edilebilir. Esas sermayenin yüzde onunu aşacak oranda iktisap edilen paylar, iki yıl içerisinde elden çıkarılmalı veya sermayenin azaltılması suretiyle itfa edilmelidir.
9. Ayrılma akçesi, ayrılan ortağın payının devri neticesinde ödenecek ise devir işlemleri 595. maddeye uygun olarak yapılmalıdır. Bu halde, esas sözleşmede devir yasaklanmamış, genel kurul devri reddetmemiş veya devir genel kurul tarafından onaylanmış olmalıdır. Devrin Kanunun esaslarına uygun olarak gerçekleştiği an ayrılma akçesi muaccel olacaktır.
10. Ayrılma akçesi son çare olan sermayenin azaltılması yoluyla devredilecek ise Kanunda belirtilen esaslara uygun olarak sermayenin azaltılması gerekir.
 - a. Bu esasların ilki, sermayenin azaltılmasına rağmen alacaklıların haklarını karşılayacak miktarda malvarlığının mevcut olduğunu gösteren raporun yeminli mali müşavir, serbest muhasebeci mali müşavir veya denetçi tarafından oluşturulmasıdır.
 - b. Raporun genel kurula sunulmasıyla birlikte, sermayenin azaltılmasına ilişkin genel kurul kararının alınması gerekmektedir. Öğretide, ayrılmanın mahkeme kararına dayanması halinde, genel kurul kararının alınmasının gerek olmadığına dair bir kanaat oluşmuş olsa da sözleşmeden doğan çıkma veya çıkarma haklarının kullanılması halinde genel kurul kararı alınması lüzumludur. Bu halde, çıkan veya çıkarılan ortağın sermaye payına bağlı oy haklarının donması söz konusu olduğundan genel kurulda aranacak çoğunluk ayrılan ortağın payı dikkate alınmaksızın hesaplanmalıdır.
 - c. Sermayenin azaltma oranının müdürlerce belirlenmesi ayrılan ortak açısından güven problemi yaratabilir. Bu durumun tarafsız ve şeffaf bir şekilde çözülebilmesi için hem alacaklıların haklarının korunduğunun hem de sermayenin hangi oranda azaltılması gerektiğinin belirlenmesi

için, yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavirin asliye ticaret mahkemesi tarafından görevlendirilmesi yerinde olacaktır.

- d. Sermayenin zamansal olarak ne zaman azaltılacağına ilişkin bir hüküm bulunmaması nedeniyle kollektif şirketlere özgü 262. maddenin limited şirketler için de uygulanması söz konusu olabilir. Bu halde, sermayenin şirket sözleşmesinde gösterilen tarihte, böyle bir sözleşme hükmü yoksa ayrılmadan sonra çıkarılacak ilk bilanço tarihinde azaltılması kararlaştırılabilir.
11. TTK m. 642/1’de sayılan kaynakların tüketilmesine rağmen hala ödenmeyen kısım mevcut ise kalan kısım, ortaklığa tüm alacak haklarından sonra gelen bakiye olarak kaydedilir ve yıllık raporda kullanılabilir öz kaynağın tespit edilmesiyle birlikte muaccel hale gelir. Limited şirketlerde ayrılma akçesine ilişkin Kanun hükümlerinin mehazi olan İsvBK’nın ilgili hükmü (m. 825a/4), ayrılma akçesinin kısmen ifa edilmesi halinde, ayrılan ortağa, denetçi tayin edilmesini ve yıllık raporun denetlenmesini talep etme imkânı tanımaktadır. Burada amaç, ifa edilmemiş olan ayrılma akçesinin akıbetini tamamen ortaklığa bırakmış olmaktan kaçınmak ve ayrılan ortağın alacak hakkının korunmasını sağlamaktır. Bununla birlikte, öğreti, ayrılma akçesi tamamen ifa edilinceye kadar ortaklara kâr payı dağıtılmaması gerektiği görüşünü de savunmaktadır. TTK, İsvBK m. 825a/4’e benzer bir düzenlemeye sahip değildir. Bu anlamda ayrılan ortak, müdürlerce oluşturulan yıllık raporda yer alan bilgilere güvenmek zorundadır. Bununla birlikte, denetime tabi limited şirketlerde, yıllık raporda belirtilmeyen öz kaynak artışı tespit edildiği takdirde, ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı muaccel hale gelecektir. Öğreti, ayrılan ortağın alacak hakkının korunabilmesi adına, TTK m. 638/2 veya m. 263’ün uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir. Bahsi geçen maddelerin uygulanması fikri, İsvBK’nın sağladığı kolaylığı ve güvenceyi ortaya koyamayacak olmalarından dolayı eleştiriye açıktır. Bu noktada, ayrılan ortak ile ortaklık menfaatlerinin dengelenmesini sağlayacak en nitelikli yaklaşım, ayrılan ortağa, ayrılma akçesi tamamen ödenene kadar, yıllık raporun denetlenmesini sağlayacak araçların sunulmasını Kanun kapsamına almaktır.
12. Ayrılma akçesi için Kanunda anapara faizine ilişkin bir düzenleme yer almazken, mehazi Kanun hükümleri ve madde gerekçesi ayrılma akçesi alacağının faizsiz bir alacak olduğunu belirtmektedir. Öğretide bu yönde

bir görüş birliği olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, ayrılma akçesine temerrüt faizi işletilmesi önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

13. Ayrılma akçesine ilişkin zamanaşımı süresi TBK m. 147/1, 4 gereğince, muacceliyet tarihinden itibaren beş yıldır.

KAYNAKLAR

- Aker H, “Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep ile Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, 2016, XXXII(1), BATİDER, s. 63-147.
- Altaş S, Türk Ticaret Kanununa göre Limited Şirketler, 8. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Arsanlı H / Domaniç H, Ticaret Kanunu Şerhi Cilt III, Vedat Kitapçılık, 2010.
- Ayhan R / Çağlar H / Özdamar M, Şirketler Hukuku Genel Esasları, Yetkin Kitabevi, 2019.
- Ayan Ö, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Anonim Şirketlerin Haklı Nedenle Fesih Davası”, 2011, 9(102), Legal Hukuk Dergisi, s. 2237-2266.
- Bahtiyar M, Ortaklıklar Hukuku, 13. Bası, Beta Yayınları, 2019.
- Baştuğ İ, Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir, 1966.
- Bilgili F, / Cengil F, “Limited Şirket Genel Kurulunda Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu”, 2017, 16(1), GÜHFD, s. 69-121.
- Bilgili F / Demirkapı E, Şirketler Hukuku Dersleri, Dora, , 2018.
- Cenkçi E, “Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi”, 2018, 4(1), Ankara Barosu Dergisi, , s. 1-50 <<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2018-4/1.pdf>> Erişim Tarihi 13.01.2020.

- Çağlar H, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına göre Anonim Şirketin Kendi Paylarını İktisap Etmesi”, 2010, 75-76, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, s. 82-100 (Çağlar, Kendi Payını İktisap).
- Çağlar H, Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması, Turhan Kitabevi, 2010 (Çağlar, Sermayenin Azaltılması).
- Çamoğlu E, “İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri”, 1973, XXXVIII(1-4), İÜHFMD, s. 499-519, (Çamoğlu, Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu).
- Çamoğlu E, Kollektif Ortağın Haklı Nedenle Feshi ve Ortağın Haklı Sebepçe Çıkarılması, Vedat Kitapçılık, 2008, (Çamoğlu, Kollektif Şirket).
- Çamoğlu E, “Limited Ortaklıktan Çıkarılma”, 2014, XXX(5), BATİDER, s. 5-20, (Çamoğlu, Limited Ortaklıktan Çıkarılma).
- Çapa M S, Anonim ve Limited Şirketlerin Kendi Paylarını İktisabı, On İki Levha Yayıncılık, , 2013.
- Çelikaş İ, Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını İktisabı, Arıkan, 2006.
- Develi B, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi”, 2013, XVII(1-2), GÜHFD, s. 443-489.
- Dirikkan H, Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Yetkin Yayınları, 2005.
- Erdem N, Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi, Vedat Kitapçılık, 2019.
- Erdil E, Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, 2. Bası, Vedat Kitap, 2010.
- Erdoğan İ, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Bası, Gazi Kitapevi, 2019.
- Eren F, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Bası, Yetkin Kitabevi, 2020.
- Gönen E, Ticari İşletme ve Şirketler, C. III, Seçkin Kitabevi, 2013.
- Fleischer H, / Goethe W, Münchener Kommentar zum GmbHG, 2018.
- Gürpınar B, “Limited Şirkette Çıkma ve Çıkmaya Katılma”, 2016, XX(2), GÜHFD, s. 73-101.
- Handschin L / Truniger C, Die GmbH, 2019.
- İmregün O, Anonim Ortaklıklar, Yasa Yayıncılık, 1989.
- Kaya M İ / Tatlı B, Ticaret Hukuk I, 3. Bası, Seçkin Kitabevi, 2020.

- Karasu R, “Limited Şirketlerde Şirketten Ayrılan Ortaklar İçin Sözleşme İle Öngörülen Şirketle Rekabet Etme Yasağı”, 2004, XXII(4), BATİDER, s. 79-96.
- Kendigelen, A, Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler, İlk Tespitler, On İki Levha Yayınları, 2012.
- Koçyiğit İ / Bulur A, Ticari Uyuşmazlıklar Dava Şartı Arabuluculuk, Arabuluculuk Dairse Başkanlığı, 2019.
- Konuralp C S, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre İhtiyati Tedbirler”, 2013, LXXI(2), İÜHFİM, s. 225-274.
- Kırca İ, / Gürel M, “Limited Şirket Ortağının Kendisini Çıkarmaya Yönelik Genel Kurul Kararının Alınmasında Oy Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu”, BATİDER 60. Yıl Armağanı, 2015, s. 197-224.
- Kostkiewicz J K / Wolf S / Amstutz M / Fankhauser R, OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht, 3. Bası, Orell Füssli Verlag AG, 2016.
- Michalski L, Kommentar Zum Gesetz Betreffend Die Gesellschaften Mit Beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz), 2010.
- Moroğlu E, 6102 s. Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler, 8. Bası, On İki Levha Yayıncılık, 2016.
- Oruç M, “6102 s. Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebep Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma”, 2011, XXVII(1), BATİDER, s. 209-233.
- Özdamar M, Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarını İktisap Etmesi, Yetkin Yayınları, 2005.
- Özdoğan Daloğlu T, Limited Şirketlerde Çıkma Ve Çıkarılma, On İki Levha, 2020.
- Poroy R / Tekinalp Ü / Çamoğlu E, Ortaklıklar Hukuku II, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, 2019.
- Pulaşlı H, 6102 s. Türk Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, Adalet Yayınevi, 2011.
- Roberto V / Trüeb H R, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister Und Wertpapiere – Bucheffektengesetz Art. 772-1186 OR Und BEG, 2016.

- Siffers R / Fisher M / Petrin M, GmbH-Recht – Revidiertes Recht Der Gesellschaft Mit Beschränkter Haftung (Art. 772-827 OR), 2008.
- Şahin A, “Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması Ve Çıkarılması”, Marmara Üniversitesi Hukuku Fakültesi Dergisi Özel Sayısı, 2012, s. 851-858 <[Http://Dspace.Marmara.Edu.Tr/Handle/11424/2140](http://Dspace.Marmara.Edu.Tr/Handle/11424/2140)> Erişim Tarihi 05.02.2020 (Şahin, Limited Şirket).
- Şahin A, “Yeni Türk Ticaret Kanununun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması Ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Ersin Çamoğlu’na Armağan, Vedat Yayıncılık, 2013, s. 175-209 (Şahin, Yeni Türk Ticaret Kanunu).
- Şener O H, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Taşdelen N, Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma Ve Fesih, Yetkin Yayınları, 2012.
- Tekinalp Ü, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku İle Tek Kişi Ortaklığın Esasları, 2. Bası, Vedat Kitapçılık, 2012 (Tekinalp, Anonim ve Limited Ortaklıklar).
- Tekinalp Ü, “Çıkmaya Katılma”, Arslanlı Bilim Arşivi, <www.arslanlibilimarsivi.com> Erişim Tarihi 25.04.2020 (Tekinalp, Çıkmaya Katılma).
- Türk A, Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Mevzuatına Göre Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, Adalet Yayınevi, 2016.
- Trüeb H R, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister Und Wertpapiere – Bucheffektengesetz Art. 772-1186 OR Und BEG, 2016.
- Üçışık G, “Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması”, Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, 2003, s. 189-207.
- Yıldırım A, Türk Borçlar Hukuku Genel Esasları, 10. Bası, Monopol Yayınları, 2019.
- Yıldırım A H, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi, Dora Yayıncılık, 2013 (Yıldırım, Haklı Nedenle Fesih).
- Yıldız Ş, Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirketler Hukuku, Arıkan, 2007.